

Vastuullinen henkilötietojen käsittely sukututkimuksessa

Sisällys

1. **Esipuhe** 4
2. **Sukututkijan oikeudet ja velvollisuudet** 5
 - 2.1. Mitä sukututkimus on? 5
 - 2.1.1. Sukututkimus eli genealogia 5
 - 2.2. Sukututkijan oikeudet 6
 - 2.2.1. Oikeus tehdä tutkimustyötä 6
 - 2.2.2. Oikeus tutkia ja kerätä tietoja yleisiin arkistoihin tallennetuista aineistoista 7
 - 2.2.3. Oikeus saada tieto viranomaisen asiakirjasta 7
 - 2.2.4. Oikeus saada lainmukaista palvelua viranomaisissa 9
 - 2.2.5. Oikeus kopioida ja lainata tekijänoikeuden alaista aineistoa 9
 - 2.3. Sukututkijan velvollisuudet 11
 - 2.3.1. Velvollisuus suojella tutkimuskohteiden yksityiselämää ja henkilötietoja 11
 - 2.3.2. Velvollisuus kunnioittaa toisten oikeutta päättää teostensa käytöstä 11
 - 2.3.3. Velvollisuus suojella vähän aikaa sitten kuolleiden henkilötietoja 12
 - 2.3.4. Velvollisuus jakaa oikeaa tietoa 13
3. **Henkilötiedot ja niiden käsittely** 14
 - 3.1. Henkilötieto 14
 - 3.1.1. Valokuva henkilötietona 15
 - 3.1.2. Arkaluonteiset henkilötiedot 15
 - 3.1.3. Henkilötietojen suoja rikoslaissa 15
 - 3.2. Käsittely 16
4. **Rekisteröidyn oikeudet** 18
 - 4.1. Oikeus saada tieto henkilötietojen käsittelystä 18
 - 4.2. Oikeus peruuttaa suostumus 18
 - 4.3. Oikeus saada henkilötieto oikaistuksi tai poistetuksi 18
 - 4.4. Oikeus vastustaa henkilötietojen käsittelyä 19
 - 4.5. Oikeus siirtää tiedot toiseen järjestelmään 19
 - 4.6. Oikeus tehdä valitus valvontaviranomaiselle 19
5. **Rekisterinpitäjän velvollisuudet** 20
 - 5.1. Velvollisuus noudattaa yleisiä tietosuojaperiaatteita 20
 - 5.1.1. Lainmukaisuus, kohtuullisuus ja läpinäkyvyys 20
 - 5.1.2. Käyttötarkoitussidonnaisuus 20
 - 5.1.3. Tietojen minimointi 20
 - 5.1.4. Täsmällisyys 21
 - 5.1.5. Säilytyksen rajoittaminen 21
 - 5.1.6. Luottamuksellisuus ja turvallisuus 21
 - 5.1.7. Osoitusvelvollisuus 21
 - 5.2. Informointivelvollisuus 21
 - 5.2.1. Tietosuojaseloste 21
 - 5.2.2. Seloste käsittelytoimista 22
 - 5.3. Velvollisuus toteuttaa suojatoimia tehokkaasti 23
6. **Henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteet sukututkimuksessa** 24
 - 6.1. Rekisterinpitäjän oikeutetun edun toteuttaminen 24
 - 6.1.1. Oikeuksien punninta 24
 - 6.2. Suostumus 25
 - 6.3. Yleisen edun mukainen historiallinen tutkimus 25
 - 6.3.1. Yleisen edun kriteerit 25
 - 6.3.2. Oikeasuhtaisuus ja suojatoimet 26
 - 6.4. Yleisen edun mukainen arkistointi 27
7. **Henkilötietojen käsittely sukututkimuksessa** 28
 - 7.1. Sukututkimus yksityiselämän puitteissa 28
 - 7.2. Sukututkimus sukuseuran toiminnassa 28

- 7.2.1. Sukututkimusrekisterin ylläpitäminen 28
- 7.2.2. Informointivelvollisuuden toteuttaminen sukuseurassa 29
- 7.3. Henkilötietojen käsittely tietoverkoissa 30
 - 7.3.1. Kotisivut 30
 - 7.3.2. Sukupuupalvelut 30
 - 7.3.3. Sosiaalisen median palvelut 31
 - 7.3.4. Digitoidut julkaisut 31
- 7.4. Henkilötietojen käsittely kirjallisen ilmaisun tarkoituksessa 31
- 7.5. Henkilötietojen käsittely akateemisen ilmaisun tarkoituksessa 32
- 7.6. Henkilötietojen käsittely journalistisessa tarkoituksessa 32
- 7.7. Henkilömatrikkelin julkaiseminen 32
- 7.8. Genomitiedon käsittely sukututkimuksessa 32

8. Tiivistelmä 34

Liite 1. Tietosuojaselosteen malli sukututkijalle (kotitalouspoikkeus) 36

Liite 2. Tietosuojaselosteen malli sukututkijalle (sukupuupalvelu) 37

Liite 3. Tietosuojaselosteen malli sukututkijalle (sukukirja) 38

Liite 4. Tietosuojaselosteen malli sukuseuralle 39

1. Esipuhe

Euroopan unioni hyväksyi 6.4.2016 yleisen tietosuoja-asetuksen, jota on sovellettu 25.5.2018 lähtien. Yleisen tietosuoja-asetuksen tarkoituksena on suojella elossa olevien henkilötietojen käsittelyä. Asetus koskee lähtökohtaisesti kaikkea henkilötietojen käsittelyä niin yksityisellä kuin julkisella sektorilla. Sen ulkopuolelle jää kuolleiden henkilötietojen käsittely ja sellainen käsittely, jonka yksityishenkilö tekee yksinomaan kotitaloutensa puitteissa (ns. kotitalouspoikkeus).

Yleisen tietosuoja-asetuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa henkilötietojen suojaa, joka tapahtuu ennen muuta niin, ettei henkilötietoja saateta rajoittamattoman henkilömäärän saataville ilman rekisteröidyn myötävaikutusta. Yksi tietosuoja-asetuksen keskeisimmistä lähtökohdista on se, että jokaisella on oikeus itse päättää omien henkilötietojensa käsittelystä. Henkilötietojen suoja on kirjattu Euroopan unionin perusoikeuskirjaan ja Suomessa se kuuluu perusoikeuksiin osana yksityiselämän suojaa, joka on turvattu perustuslailla.

Yleinen tietosuoja-asetus on Euroopan unionin jäsenmaissa suoraan sellaisenaan sovellettavaa oikeutta. Tietosuoja-asetus on kuitenkin tietyiltä, erikseen määräytyiltä osin jättänyt jäsenvaltioille jonkin verran kansallista liikkumavaraa. Suomessa tämä liikkumavara käytettiin säätämällä vuoden 2019 alussa voimaan tullut tietosuoja laki. Se täydentää ja täsmentää tietosuoja-asetusta erityisesti suhteessa julkisuusperiaatteeseen ja sananvapauteen. Lisäksi tietosuoja lailla kumottiin vuonna 1999 säädetty henkilötietolaki.

Käsillä olevan ohjeistuksen tarkoituksena on päivittää Suomen Sukututkimusseuran vuonna 2013 laatimat henkilötietolain mukaiset käytännösäännöt 2020-luvun olosuhteisiin. Yleinen tietosuoja-asetus antaa mahdollisuuden laatia toimialakohtaisia käytännösääntöjä, mutta niiden hyväksymisen edellytyksenä on se, että laatija ryhtyy käytännösääntöjen noudattamista seuraavaksi tietosuojavaikuttetun akkreditoimaksi seurantaelimeksi. Suomen Sukututkimusseura ei pitänyt sitä tarkoituksenmukaisena ja päätti laatia sukututkimusta varten tietosuojaohjeistuksen.

2020-luvulle laaditussa tietosuojaohjeistuksessa korostuu sukututkijoiden vastuullisuus henkilötietojen käsittelyssä. Ohjeistus nojaa kolmeen pilariin: sukututkijat tuntevat oikeutensa, sukututkijat suojelevat sukututkimuksensa kohteita lainsäädännön edellyttämällä tavalla ja sukututkijat noudattavat tutkimustyössään eettisiä käytäntöjä tutkimuskohteitaan ja toisiaan kohtaan.

Tietosuojaohjeistuksen tarkoituksena on antaa sukuharrastajille perustiedot tietosujalainsäädännöstä (luvut 3–5) ja ohjeita sen soveltamiseksi erilaisissa sukututkimustilanteissa (luvut 6–7). Lisäksi ohjeistuksen alussa luodaan lyhyt katsaus tämän päivän sukututkimukseen sekä niihin oikeuksiin ja velvollisuuksiin, joiden varassa sukututkimusta tehdään (luku 2).

Suomen Sukututkimusseuran juridinen toimikunta on tarkastanut käsillä olevan ohjeistuksen ja hallitus on hyväksynyt sen kokouksessaan 19.10.2021.

2. Sukututkijan oikeudet ja velvollisuudet

Tässä luvussa luodaan tiivis katsaus siihen, mitä sukututkimus tänä päivänä on. Suomen solmimat kansainväliset sopimukset ja perustuslaki sekä niitä tarkemmin määrittävät yleis- ja erityislait antavat sukututkijalle oikeuden tehdä tutkimustyötä ja saattaa sen tuloksia toisten käytettäväksi. Samalta säädöspohjalta nousee myös sukututkijan velvollisuus suojella tutkimuskohteitaan.

2.1. Mitä sukututkimus on?

Kaikenlainen kiinnostus ja harrastuneisuus omaa sukutaustaa ja menneitä sukupolvia kohtaa on hyödyllistä harrastajalle itselleen ja usein myös monille muille hänen läheisilleen. Sukututkimus on vähintäänkin mielenkiintoista ja palkitsevaa ajanvietettä vanhojen asiakirjojen parissa. Arkistoaineistojen tutkiminen, muistitiedon kerääminen ja tallennetun tiedon jakaminen on itsenäistä, omaehtoista ja merkityksellistä kulttuurityötä, joka tuottaa aineistoja monenlaisiin tarkoituksiin.

Sukututkimus lisää kansalaisten itseymmärrystä. Se on erinomainen tapa perehtyä oman maan ja kotiseudun historiaan. Joillekin sukututkimus antaa arvokasta identiteetin rakennusainetta henkilökohtaisten psykologisten prosessien tueksi. Sukututkimus on monen sukuseuran sääntömääräinen tehtävä ja liima, joka sitoo suvun jäsenet yhdeksi yhteenkuuluvuutta tuntevaksi ryhmäksi.

Sukututkimus on hyödyllistä elinikäistä oppimista ja tiedekasvatusta. Oman osaamisen kehittäminen ja harrastuksessa edistyminen edellyttää paitsi kursseilla käymistä ja koulutustilaisuuksiin osallistumista, myös omatoimista perehtymistä historiaan, lähteisiin ja menetelmiin. Toisilta sukututkijoilta paikallisissa sukututkimusyhdistyksissä ja sosiaalisessa mediassa saatava vertaistuki on tärkeässä asemassa tässä kehityksessä.

Sukututkimuksella on laajat kerrannaisvaikutukset. Laadukkaan sukututkimustyön tulosten julkaiseminen esimerkiksi sukukirjassa tai aikakauskirjan sukuartikkelissa lisää tietoa ja tietämystä yhteiskunnassa. Pääasiassa sukuseurojen kustantamien sukukirjojen kautta sukutietoa jaetaan tehokkaasti satojen sukujen keskuudessa. Sukukirjan julkaiseminen on aina arvokas kulttuuriteko ja myös merkittävää kulttuuriperintötyötä.

Sukutaustastaan kiinnostuneet voivat hyödyntää digitaaliseksi kulttuuriperinnöksi luonnehdittavaa laadukasta sukudataa, jota voidaan käyttää tutkimusdatana tieteellisessä tutkimuksessa. Sukututkimus on usein myös kansalaistiedettä.

2.1.1. Sukututkimus eli genealogia

Sukututkimus eli genealogia on henkilön sukutaustaan kohdistuvaa tutkimustyötä, jossa erilaisista lähdeaineistoista kerätään sukulaisuussuhteita koskevaa tietoa ja henkilötietoja. Sukututkimuksessa on kaksi etenemissuuntaa, esipolvitutkimus ja jälkipolvitutkimus.

Esipolvitutkimuksessa selvitetään yhden henkilön esivanhempia, jolloin tutkimustyö etenee nykypäivästä kohti menneisyyttä. Jälkipolvitutkimus on yhden suvun tutkimista, jolloin selvitetään tietyn menneisyydessä eläneen kantaparin jälkeläisiä kohti nykypäivää.

Puhekielessä sukututkimuksesta puhutaan myös silloin, kun lähteenä ei käytetä lainkaan arkistoaineistoja, vaan yksinomaan toissijaisia lähteitä eli muiden tuottamaa tietoa. Vaikka sukututkimukseen erottamattomasti kuuluu asiakirjalähteisiin kohdistuva tutkimustyö, on sukututkimuskäsitteen ulottaminen myös muuhun sukutaustaan kohdistuvaan harrastuneisuuteen hyväksyttävää. Sukututkimus alkaa tyypillisesti kiinnostuksena omaa sukutaustaa kohtaan ja lähtötietojen keräilyä ja kehittyä sitten omatoimiseksi tutkimustyöksi.

Sukututkimuksen ensisijaiset lähteet ovat asiakirja-aineistoja, joita säilytetään pääasiassa yleisissä arkistoissa. Sukututkimuksen tärkeimmät lähdesarjat kuten kirjonkirjat on digitoitu ja niitä voidaan käyttää tietoverkoissa. Sukututkimuksen lähteenä käytetään myös suullisen muistelukerronnan kautta välittyvää muistitietoa.

Sukututkimus on perinteisesti määritelty historiantutkimuksen aputieteeksi, jonka tehtävänä on tuottaa aineistoa tieteellistä tutkimusta, lähinnä historiatiedettä varten. Sukututkimus on kuitenkin jo 1970-luvulta lähtien ollut selkeästi itsenäinen harrastus, jota on harjoitettu valtaosin muista syistä kuin aineistonhankintana historiantutkimukselle.

Sukututkimuksen kuuluu kiinteästi lähteiden dokumentointi, ts. kaikkien sukulaisuussuhteita koskevaan tietoon ja henkilötietoihin liitetään mahdollisimman yksityiskohtaisesti lähteenä käytettyjä asiakirjoja koskevat tiedot. Tällöin kirjataan ainakin lähdesarja ja siihen kuuluva asiakirja arkistotunnuksineen ja sivunumeroineen.

Myös muistelukerronnan tuloksena saatuun muistitietoon merkitään lähdetiedot. Lähteiden dokumentoimisen tarkoituksena on antaa muille sukututkijoille mahdollisuus mennä lähteen äärelle ja arvioida tiedon paikkansapitävyyttä.

Lähdekritiikissä arvioidaan lähteen käyttökelpoisuutta eli sitä, kuinka luotettavaa ja virheetöntä lähteestä saatu tieto on. Lähdekritiikissä kiinnitetään huomiota muun muassa tiedon alkuperäisyyteen. Sukututkimuksessa pyritään aina käyttämään alkuperäislähteitä ja toisen käden lähteitä käytettäessä niiden tiedot on pyrittävä tarkistamaan lähdeviitteiden avulla. Mikäli lähdeviitteitä ei ole, on aineistoon syytä suhtautua varauksella.

Silloin kun sukulaisuussuhteiden selvittämiseen yhdistetään henkilöhistoriallista tutkimusta, puhutaan suku- ja henkilöhistoriasta. Tällöin suvun jäsenistä tai esivanhemmista pyritään hankkimaan mahdollisimman paljon henkilöhistoriallista tietoa ja kirjoittamaan pienen elämäkertoja. Laajoissa sukututkimusaineistoissa on tyypillisesti kyse suppeista matrikkeliyppisistä elämäkertoista. Pienimuotoisemmissa sukututkimuksissa elämäkertatiedot voivat olla huomattavan laajoja.

Suku- ja henkilöhistoriallinen tutkimus voi laajentua tieteelliseksi tutkimukseksi, kun sukututkimusaineisto liitetään historialliseen kontekstiin ja tuotetaan uutta tutkimustietoa. Sukututkimus voi olla tieteellistä tutkimusta esimerkiksi silloin, kun sukuaineistoon sovelletaan mikrohistorian metodeja.

2.2. Sukututkijan oikeudet

Vastuulliseen sukututkimukseen kuuluu se, että sukututkija tietää, millä lainsäädäntöön nojaavilla oikeuksilla sukututkimusta voidaan harjoittaa. Vastuullisuutta on myös omien lakisääteisten oikeuksien tunteminen viranomaisissa asioitaessa sekä tekijänoikeuden alaisia aineistoja käytettäessä.

2.2.1. Oikeus tehdä tutkimustyötä

Euroopan perusoikeuskirja ja Suomen perustuslaki takaavat jokaiselle ns. sivistykselliset perusoikeudet. Niillä tarkoitetaan oikeutta perusopetukseen, jatko- ja täydennyskoulutukseen sekä tieteen, taiteen ja ylimmän opetuksen vapauteen.

Lisäksi perustuslaissa säädetään, että julkisen vallan on turvattava jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus kehittää itseään. Tällä viitataan muun muassa yksilöiden tiedonhankintaan sekä tieteelliseen ja taiteelliseen toimintaan.

Perustuslaissa säädetty sivistykselliset perusoikeudet antavat kansalaisille oikeuden itse päättää millaista tiedonhankinta-, selvitys- ja tutkimustyötä he haluavat tehdä. Tämä on erityisen vahvasti turvattu tieteellisen tutkimuksen osalta.

Sukututkijalla on perustuslain takaama oikeus tehdä sukututkimusta lainsäädännön tarkemmin määrittämällä tavalla. Sukututkimus on hyväksyttävä tarkoitus kerätä ja tallentaa kuolleiden ja elossa olevien henkilötietoja. Siitä säädetään erityisesti yleisessä tietosuoja-asetuksessa.

Sukututkija voi halutessaan tehdä tutkimustyötä yksinomaan yksityisen elämänpiirin puitteissa. Sukututkijalla on myös oikeus tehdä yleisen tietosuoja-asetuksen tarkoittamaa historiallista ja tieteellistä tutkimusta, joihin liittyy odotus tiedon lisääntymisestä yhteiskunnassa. Tieteellinen tutkimus on tietosuoja-asetuksen näkökulmasta ymmärrettävä laajasti.

Tieteellisen tutkimuksen määritelmää ei ole esitetty lainsäädännössä. Yleisessä tietosuojasetuksessa on kuitenkin nähtävissä seuraavat tieteellisen tutkimuksen kriteerit: käsittely perustuu asianmukaiseen tutkimussuunnitelmaan, tutkimuksella on vastuuhenkilö tai siitä vastaava ryhmä sekä henkilötietoja käytetään ja luovutetaan vain historiallista ja tieteellistä tutkimusta varten.

Sukututkijalla on perustuslain takaama oikeus julkaista tutkimuksensa tuloksia tai muuten saattaa niitä toisten käytettäväksi. Kun tämä koskee elossa olevien henkilötietoja, sukututkijan on punnittava keskenään kahta perusoikeutta: omaa oikeuttaan sananvapauden käyttämiseen ja tutkimuskohteittensa oikeutta henkilötietojensa suojaan. Yleisen tietosuojasetuksen säännökset osoittavat polun, jolla tämä perusoikeuksien punninta tapahtuu vastuullisesti.

2.2.2. Oikeus tutkia ja kerätä tietoja yleisiin arkistoihin tallennetuista aineistoista

Suomen perustuslaki säättää viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ja muut tallenteet julkisiksi, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Viranomaisten asiakirjoja ja henkilörekistereitä säilytetään sekä yleisissä arkistoissa että jokaisen viranomaisen omassa arkistossa.

Kansallisarkiston tehtäviin kuuluu muun muassa edistää pysyvästi säilytettävien asiakirjojen ja niihin sisältyvien tietojen saatavuutta ja käyttöä. Evankelis-luterilaisen kirkon arkistoihin sovelletaan kirkkolakia myös silloin, kun niitä säilytetään Kansallisarkiston toimipaikoissa.

Arkistolaki (831/1994) säättää, että Kansallisarkisto voi ratkaista sen pysyvässä säilytyksessä olevan asiakirjan antamista koskevan pyynnön enintään yhden kuukauden kuluessa. Tämä määräaika on kaksi kuukautta, jos asian käsittely ja ratkaisu vaativat erityistoimenpiteitä tai tavanomaista suuremman työmäärän. Näin on esimerkiksi silloin, kun pyydettyjä asiakirjoja on paljon tai niihin sisältyy salassa pidettäviä osia. Kansallisarkistolla on myös oikeus antaa tieto viranomaisen asiakirjasta sähköisesti riippumatta siitä, missä muodossa se on pyydetty.

Sukututkijoilla on oikeus tutkia yleisissä arkistoissa säilytettäviä aineistoja sekä kerätä ja tallentaa niistä henkilötietoja siten kuin laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta (621/1999) eli julkisuuslaki tarkemmin säättää.

2.2.3. Oikeus saada tieto viranomaisen asiakirjasta

Suomen perustuslaki antaa jokaiselle oikeuden saada tietoja julkisista asiakirjoista ja tallenteista. Tiedonsaantia ei saa rajoittaa ilman asiallista ja laissa säädettyä perustetta eikä enempää kuin se on suojattavan henkilön edun vuoksi tarpeellista.

Viranomaisten asiakirjojen julkisuutta, salassapitoa ja tietojen luovutusta sääntelee julkisuuslaki, joka velvoittaa ensijaisesti valtion ja kunnan viranomaisia. Kirkkolaissa (1054/1993) säädetään evankelis-luterilaisen kirkon kirkonkirjojen sekä väestötietolaissa väestötietojärjestelmän julkisuudesta ja salassapidosta.

Asiakirjajulkisuutta voidaan rajoittaa vain, jos salassapidosta on määrätty laissa tai laissa on annettu mahdollisuus määrätä jotkin tiedot salaisiksi. Salassapidosta voidaan poiketa, mutta usemmiten se on mahdollista vain silloin, kun viranomaisen arvioi, ettei tiedon antamisesta aiheudu vahinkoa tai vaaraa.

Ehdottoman salassapidon piirissä ovat esimerkiksi yksityiselämän tiedot sekä terveydentilaa ja terveyden- ja sosiaalihuollon palveluja koskevat tiedot. Niiden salassapidossa viranomaisella ei ole harkintavaltaa.

Viranomaisen asiakirjan salassapitoaika on pääsääntöisesti 25 vuotta. Yksityiselämän suojaamiseksi salassapitoaika on 50 vuotta sen henkilön kuolemasta, jota tieto koskee. Viranomaisen voi siis antaa sukututkijalle arkaluonteisia tietoja vasta sitten, kun henkilön kuolemasta on kulunut 50 vuotta. Jos kuolemasta ei ole tietoa, on salassapitoaika 100 vuotta asiakirjaan tehdystä viimeisestä merkinnästä.

Tähän perustuu muun muassa kirkonkirjoihin kuuluvien rippikirjojen salassapitoaika. Rippikirjassa on paljon henkilöitä, joiden kuolinaikaa ei voida tietää, joten se tulee julkiseksi, kun rippikirjakauden viimeisen vuoden päättymisestä on kulunut 100 vuotta.

Viranomaisen saa antaa henkilörekisteristään sekä julkisia että salassa pidettäviä henkilötietoja kopiona tai tulosteena ainoastaan silloin, kun tietojen saajalla on yleisen tietosuojaa-asetuksen mukainen laillinen oikeus tallentaa ja käsitellä sellaisia henkilötietoja. Sama koskee salassa pidettävää asiakirjaa. Tietojen pyytäjän on annettava viranomaiselle selvitys tietojenkäsittelyn oikeusperusteesta ja käyttötarkoituksesta.

Väestötietojärjestelmästä ei saa luovuttaa elossa olevan henkilötietoja sukututkimusta varten, jos henkilö on sen kieltänyt.

Viranomaisen henkilörekisteri voi olla digitaalinen tai analoginen. Lisäksi on olemassa viranomaisen rekistereitä, jotka koostuvat sekä automaattisesti että manuaalisesti käsitellyistä aineistoista. Sukututkimuksen kannalta keskeisimpiä niistä ovat kirkonkirjat ja väestötietojärjestelmä.

Kirkonkirjoihin katsotaan kuuluvan paperiset kirkonkirjat ja perhekortit sekä Kirjuri-jäsenrekisterijärjestelmä. Väestötietojärjestelmään kuuluu Digi- ja väestötietoviraston ylläpitämä valtakunnallinen tietojärjestelmä ja ennen vuotta 1971 pidetyt siviilirekisterit ja rekisteröityjen uskonnollisten yhdyskuntien jäsenluettelot.

Viranomaisen saa antaa salassa pidettävästä asiakirjasta tiedon, jos julkisuuslaissa tai muussa laissa niin erikseen säädetään. Tällainen tilanne on esimerkiksi silloin, kun vain osa asiakirjasta on salassa pidettävä. Tällöin on annettava tieto asiakirjan julkisesta osasta.

Väestötietolaissa säädetään, että evankelis-luterilaisen kirkon ja ortodoksisen kirkkokunnan viranomaisten on pyydettäessä annettava todistuksia ja näitä vastaavia muita yksittäisiä kirjallisia selvityksiä hallussaan olevista vuotta 2000 vanhemmista kirkollisista väestörekistereistä ja niihin kuuluvista asiakirjoista.

Kun viranomaisen asiakirjasta tai henkilörekisteristä halutaan tietoja, tehdään viranomaiselle tietopyyntö. Tietopyyntöön vastaamista sääntelee julkisuuslain lisäksi hallintolaki, joka muun muassa velvoittaa viranomaisen vastaamaan tietopyyntöön hyvän hallinnon perusteiden mukaisesti.

Tietopyynnön voi tehdä vapaamuotoisesti kirjallisesti tai suullisesti. Käytännön syistä viranomaiset usein pyytävät tietopyynnön kirjallisena, mutta ylimpien laillisuusvalvojien ratkaisujen mukaan se ei ole ehdoton edellytys sillä, että viranomaisen vastaa tietopyyntöön. Myös sähköpostitse tehtyyn tietopyyntöön viranomaisen on vastattava.

Väestötietolaki säättää, että väestötietojärjestelmää koskeva tietopyyntö on tehtävä kirjallisesti tai muulla turvallisella ja luotettavalla tavalla silloin, kun tietopyyntö koskee väestötietojärjestelmästä annettavaa todistusta, otetta tai jäljennöstä. Samaa säännöstä voidaan soveltaa kirkonkirjoihin.

Tietopyyntö voi kohdistua tiettyyn asiakirjaan tai henkilörekisteriin tai niiden sisältämiin yksittäisiin tietoihin. Tietopyynnöstä on käytävä ilmi, mitä asiaa tai tietoa pyyntö koskee. Viranomaisen velvollisuus on pyytää lisätietoja, jos tietopyynnössä ei ole riittävästi tietoa siihen vastaamiseksi, sekä tarvittaessa avustaa pyytäjää yksilöimään pyydetty asiakirja.

Tietopyynnön toteuttaminen ei saa aiheuttaa viranomaiselle kohtuutonta haittaa. Haitan on oltava todellista ja olennaista. Tämä säännös ei oikeuta viranomaista ylittämään julkisuuslaissa säädetyn tietopyyntöön vastaamisen enimmäisaikaa.

Jos tietopyynnön noudattaminen aiheuttaa kohtuutonta haittaa virkatoiminnalle, tiedot voidaan antaa muulla kuin pyydettyllä tavalla, esimerkiksi antamalla mahdollisuus tutustua asiakirjoihin itse. Tosin korkein hallinto-oikeus on vuonna 2010 antanut päätöksen, jonka mukaan 100 vuotta ja sitä nuorempien kirkonkirjojen omatoiminen tutkiminen ei ole väestötietolain mukaan laillista.

Mikäli viranomaisen kieltäytyy antamasta tietopyynnön mukaista tietoa, on sen annettava pyytäjälle valituskelpoinen päätös kirjallisesti. Päätös on annettava myös silloin, kun viranomaisen ei anna tietoa pyydettyssä muodossa.

2.2.4. Oikeus saada lainmukaista palvelua viranomaisissa

Perustuslain mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä eikä ketään saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan henkilöön liittyvän syyn perusteella. Tämä säännös estää viranomaista tarjoamasta samoja palveluja erikseen eri henkilöryhmille.

Sekä julkisuuslaki että hallintolaki edellyttävät, että viranomainen kohtelee tiedonpyytäjiä tasapuolisesti. Lisäksi hyvään hallintoon kuuluu se, että viranomaisen toimien on oltava puolueettomia ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden.

Julkisuuslain ja hallintolain mukaan viranomaisen on käsiteltävä tietopyyntö ilman aiheetonta viivytystä. Tieto julkisesta asiakirjasta on annettava mahdollisimman pian sen jälkeen, kun viranomainen on saanut tietopyynnön. Jos tiedon pyytäjä haluaa saada julkisen tiedon asiakirjasta suullisesti tai nähtäväksi ja jäljennettäväksi, tieto on annettava pyydetyllä tavalla.

Viranomaisen on aina perusoikeusmyönteisesti vastattava tietopyyntöön viivytyksettä riippumatta siitä, voidaanko tieto antaa ja milloin se voidaan antaa. Kirjallisesti vastattaessa enintään kolmea päivää on pidetty viivytyksettömä ja kahta viikkoa enimmäisaikana. Jos viranomainen ei voi vastata tietopyyntöön välittömästi esimerkiksi pyynnön laajuuden ja sen vaatiman suuren työmäärän vuoksi, pyytäjälle on kuitenkin viivytyksettä ilmoitettava aikataulusta.

Lainsäätäjän asettama ehdoton takaraja tietopyynnön ratkaisemiseksi on yksi kuukausi. Viranomainen voi noudattaa sitä, jos pyydettyjä asiakirjoja on paljon tai niihin sisältyy salassa pidettäviä osia tai tietopyyntöön vastaaminen vaatii tavallista suuremman työmäärän. Kuukauden enimmäisajan lisäksi lainsäädäntö ei tunne mitään muita viivytysmahdollisuuksia tietopyyntöihin vastattaessa.

Sukututkijalla on perustuslain takaama oikeus tulla viranomaisessa kohdelluksi tasapuolisesti muiden kanssa. Kun tietopyynnössä käyttötarkoituksiksi ilmoitetaan sukututkimus, se ei saa johtaa esimerkiksi siihen, että viranomainen syrjii sukututkijaa käsittelemällä tämä tietopyynnön muita tiedontarvitsijoita oleellisesti pitemmällä käsittelyajalla.

Jotkut viranomaiset ovat tietopyynnön vastaamisen viivästyttämisessä vedonneet hallintolain säännökseen, jonka mukaan asioiden käsittely viranomaisessa on pyrittävä järjestämään siten, että viranomainen voi suorittaa tehtävänsä tuloksellisesti.

Tällä perusteella on katsottu, että sukututkimusta varten tehdyissä tietopyynnöissä kolmenkin kuukauden vastausaika on vielä kohtuullinen. Kirkollisissa väestökisteriviranomaisissa vielä tätäkin huomattavasti pitemmät tietopyyntöjen käsittelyajat ovat tavanomaisia, mutta ne ovat laittomia.

Ilman tietopyyntöä koskevaa päätöstä pyytäjä ei voi valittaa lainvastaisesta käsittelyajasta. Tällöin pyytäjän ainoaksi oikeussuojakeinoksi jää viranomaisesta tehtävä kantelu. Jos pyytäjä ei saa vastausta tietopyyntönsä kuukauden kuluessa, hän voi harkita kantelun tekemistä valtioneuvoston oikeuskanslerille tai eduskunnan oikeusasiamiehelle.

Evankelis-luterilaisen kirkon väestökisteriviranomaisten (kirkkoherrat ja keskusrekisterien johtajat) osalta kantelu tulee osoittaa asianomaiseen tuomiokapituliin.

2.2.5. Oikeus kopioida ja lainata tekijänoikeuden alaista aineistoa

Merkittävä poikkeus tekijänoikeuslain säättämstä tekijänoikeuden haltijan yksinoikeudesta on teoksen vapaa käyttäminen yksityisen elämänpiirin puitteissa. Sukututkijalla on oikeus ottaa esimerkiksi kirjasta valokopio yksityiseen käyttöön ja lähettää toisen ottama valokuva suppealle henkilöpiirille.

Myös lehtiartikkeleita saa kopioida omaan käyttöön, mutta niitä ei saa julkaista esimerkiksi sukukirjassa ilman tekijänoikeudenhaltijan lupaa. Yksityiseen käyttöön kopioiminen ei koske tietokantaa eikä sellaisia teoksia, joita ei ole julkistettu.

Vapaasti käytettävää aineistoa ovat tekijänoikeussuojaa vaille jäävät viranomaistoiminnassa syntyneet teokset kuten lait ja asetukset sekä painetut viranomaisten päätökset.

Toinen tärkeä poikkeus tekijäoikeuden haltijan yksinoikeudesta määrätä teoksensa käytöstä on sitaattioikeus. Sitaatti on yleensä sanatarkka lainaus aiemmin julkaistusta teoksesta, mutta siteeraamiseksi katsotaan myös lainattavan tekstin referoiminen.

Sitaattioikeus koskee kaikkia teoslajeja riippumatta siitä, onko siteerattava teos digitaalisessa vai analogisessa muodossa. Sitaattioikeus koskee kuitenkin ainoastaan julkistettuja teoksia. Julkistamattoman teoksen siteeraamiseen on pyydettävä tekijäoikeuden haltijalta lupa.

Esimerkiksi julkistamattoman kirjan tai artikkelin käsikirjoitusta, kirjeitä tai päiväkirjoja ei saa sukukirjassa siteerata ilman tekijäoikeuden haltijan tai hänen oikeudenomistajiensa lupaa. Tekijäoikeuden haltija on se, joka teoksen on luonut eikä se, jonka hallussa teos on.

Myöskään sukukirjaa varten tehtyjä haastatteluja (äänitteinä tai litteraatioina) ei saa siteerata ilman puhujalta saatua lupaa. Kaikissa edellä mainituissa julkaisemattomissa aineistoissa olevia tietoja saa kuitenkin uudessa teoksessa käyttää, sillä tekijäoikeus suojelee vain teoksen muotoa, mutta ei sen tietosisältöä.

Sitaattioikeutta on käytettävä hyvän tavan mukaisesti, mikä tarkoittaa tekijän nimen ja lähteen ilmoittamista. Hyvä tapa määräytyy kullakin alalla vallitsevien käytänteiden mukaisesti. Sukututkimuksessa lähdeviitteiden tekemisen parhaat ohjeet löytyvät *Aikakauskirja Genoksen* kirjoittajaohjeista Suomen Sukututkimusseuran kotisivuilta. Tekijän ja lähteen ilmoittaminen koskee myös valokuvien julkaisemista.

Tekijäoikeuslaki edellyttää sitaattioikeuden käyttämistä sen tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa. Laki ei määrittele lainattavan tekstin pituutta ja siksi hyväksyttävä laajuus on ratkaistava tapauskohtaisesti. Esimerkiksi tiedeyhteisön sisäiset julkaisujen tieteellisyyttä ja hyvää tutkimustapaa koskevat säännöt eivät anna suoraa ohjetta sitaattioikeuden käyttämiseen.

Tekijäoikeuden haltija voi halutessaan avata tietoverkoissa omia tekijäoikeuden alaisia teksti-, kuva-, ääni- ja videoaineistojaan muiden käytettäväksi ja määritellä etukäteen sen, millä ehdoilla niitä saa käyttää. Näitä käyttöoikeuksia kutsutaan avoimiksi Creative Commons -lisensseiksi. Hyödyntäessään CC-lisenssoitua aineistoa käyttäjä sitoutuu noudattamaan niiden käyttöehtoja.

Keskeisimmät CC-lisenssityypit ja niiden ominaisuudet:

- PD (Public domain): Tekijäoikeus on rauennut tai teosta ei ole alun perinkään suojattu. Teosta voi käyttää vapaasti kaikkiin tarkoituksiin, myös kaupallisiin. Tekijää tai lähdeä ei tarvitse mainita.
- CC0 (CC0 1.0 Yleismaailmallinen): Tekijäoikeus on voimassa, mutta tekijäoikeuden haltija on luopunut siitä. Teosta voi käyttää vapaasti kaikkiin tarkoituksiin. Tekijää tai lähdeä ei tarvitse mainita.
- CC BY 4.0 (Nimeä 4.0 Kansainvälinen): Tekijäoikeus on voimassa. Teosta voi käyttää kaikkiin tarkoituksiin. Tekijä tai lähde on aina mainittava.
- CC BY-NC (Nimeä-EiKaupallinen): Tekijäoikeus on voimassa. Teosta voi käyttää teosta kaikkiin ei-kaupallisiin tarkoituksiin. Kaupallisuus on ymmärrettävä laajasti kaikkeksi toiminnaksi, jonka päämääränä on rahan ansaitseminen. Tekijä tai lähde on aina mainittava.
- CC BY-ND (Nimeä-EiMuutoksia): Tekijäoikeus on voimassa. Teosta voi käyttää kaikkiin tarkoituksiin, mutta sitä ei saa muuttaa esimerkiksi rajaamalla tai värimaailmaa muuttamalla. Tekijä tai lähde on aina mainittava.
- CC BY-SA (Nimeä-JaaSamoin): Tekijäoikeus on voimassa. Teosta voi käyttää kaikkiin tarkoituksiin. Uusi teos on jaettava tällä samalla tai ehdoiltaan vastaavalla muulla lisenssillä, mikä käytännössä vaikuttaa esimerkiksi teoksen kaupalliseen hyödyntämiseen. Tekijä tai lähde on aina mainittava.

Lisenssien antaja voi yhdistellä lisenssiehtoja vapaasti tarpeensa mukaan. Esimerkiksi lisenssi CC BY-NC-SA tarkoittaa, että teosta saa käyttää ei-kaupallisiin tarkoituksiin tekijän tai lähteen mainiten ja siten, että uusi teos myös julkaistaan tällä samalla lisenssillä. CC BY-NC-ND taas merkitsee, että teosta saa käyttää ei-kaupallisiin tarkoituksiin tekijän tai lähteen mainiten siten, että alkuperäiseen teokseen ei tehdä muutoksia.

2.3. Sukututkijan velvollisuudet

2.3.1. Velvollisuus suojella tutkimuskohteiden yksityiselämää ja henkilötietoja

Euroopan perusoikeussopimus ja Suomen perustuslaki turvaavat jokaisen yksityiselämän. Henkilötietojen suojasta säädetään erikseen lailla, mikä vahvistaa yksityiselämän suojaa. Se on perustuslaissa samassa pykälässä kunnian ja kotirauhan kanssa, mikä osoittaa, kuinka merkittävästä kansalaisen perusoikeudesta on kyse. Yksilöllä on oikeus elää omaa elämäänsä ilman, että viranomaiset tai muut ulkopuoliset tahot puuttuvat siihen aiheettomasti.

Euroopan perusoikeuskirjassa henkilötietojen suojasta todetaan, että niiden käsittelyn on oltava asianmukaista ja sen on tapahduttava tiettyä tarkoitusta varten ja asianomaisen henkilön suostumuksella tai muun laissa säädetyn oikeuttavan perusteen nojalla. Jokaisella on oikeus tutustua niihin tietoihin, joita hänestä on kerätty, ja saada ne oikaistuksi.

Perustuslain henkilötietojen suojaa koskeva pykälä viittaa tarpeeseen lainsäädännöllisesti turvata oikeusturva ja yksityisyyden suoja henkilötietojen käsittelyssä ja käyttämisessä. Tietosuoja on perusoikeus, jonka yksityiskohdista voidaan säätää lain tasolla. Se laki on EU:n yleinen tietosuoja-asetus.

Sukututkijalla on lakisääteinen velvollisuus suojella elossa olevien tutkimuskohteittensa yksityiselämää ja henkilötietoja. Sukututkimuksen ulottaminen elossa oleviin henkilöihin ja heidän henkilötietojensa käsitteleminen on perusoikeus, jota sukututkijan on toteutettava tasapainossa toisen perusoikeuden, tietosuojan kanssa. Ilman velvollisuutta suojella tutkimuskohteiden henkilötietoja sukututkijalla ei ole oikeutta elossa olevien henkilötietojen käsittelyyn. Yleinen tietosuoja-asetus näyttää sen polun, jolla nämä kaksi perusoikeutta voidaan tasapainottaa niin, ettei kenenkään perustuslaillisia oikeuksia loukata.

Vastuulliseen sukututkimukseen kuuluu, että sukututkija huolehtii parhaan kykynsä mukaan elossa olevien tietosuojasta kaikissa sukututkimustilanteissa.

2.3.2. Velvollisuus kunnioittaa toisten oikeutta päättää teostensa käytöstä

Tekijänoikeuslaki (607/2015) säättää, että teoksen luoneella henkilöllä on siihen tekijänoikeus. Teos on itsenäisen luomistyön omaperäinen tulos eli se ylittää teoskynnyksen. Omaperäisyydellä tarkoitetaan sitä, että kenenkään toisen kuin tekijän ei voida olettaa päätyvän samankaltaiseen lopputulokseen, jos toinen ryhtyisi itsenäisesti vastaavaan luomistyöhön.

Teoksen omaperäisyyttä koskeva vaatimus koskee sen ilmenemis- tai ilmaisumuotoa, mutta ei sen sisältämää ideaa, aihetta tai tietosisältöä. Luomiseen käytetty aika tai teoksen laatu eivät tuo teokselle suojaa. Tekijänoikeuslain nojalla ei voida estää toista luomasta samasta teemasta, aiheesta, ideasta, periaatteesta tai tiedosta omaa teostaan, jos se tapahtuu itsenäisesti eikä ole aiemmin luodun teoksen kopio.

Tekijänoikeus tuottaa tekijälle yksinomaisen oikeuden määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla ne yleisön saataville. Teoksen kappale syntyy, kun se kiinnitetään johonkin alustaan, josta sitä voidaan toisintaa (esimerkiksi kirjan painaminen). Teos saa tekijänoikeuslain mukaisen suojan silloin, kun se julkistetaan.

Tekijänoikeus on voimassa 70 vuotta tekijän kuolinvuoden päättymisestä lukien. Näin pitkä suoja-aika tarkoittaa sitä, että tekijän kuoleman jälkeen hänen oikeudenomistajillaan on oikeus päättää teoksesta. Tuntemattoman tekijän julkistetun teoksen suoja-aika on 70 vuotta julkistamisvuodesta ja julkistamattoman teoksen suoja-aika 70 vuotta siitä vuodesta, jolloin teos luotiin.

Esimerkiksi muistitietoa tallentavassa haastattelussa jokaiselle äänitteessä ja sen kirjalliseen muotoon puretussa litteraatiossa esiintyvälle voidaan katsoa syntyvän omiin puheisiinsa 70 vuoden tekijänoikeus. Haastattelun tallentaja saa äänitteeseen 50 vuoden suoja-ajan.

Jos joku julkistaa sellaisen aiemmin julkistamattoman teoksen, jonka suoja-aika on jo päättynyt, saa julkaisija siihen 25 vuoden suoja-ajan.

Valokuvaajalla on tekijänoikeus sellaiseen valokuvaan, joka on itsenäinen ja omaperäinen teos. Sen suoja-aika on 70 vuotta kuvaajan kuolemasta. Jos valokuva ei ylitä teoskynnystä, kuvaajalla on kuvaansa valokuvaoikeus eli oikeus määrätä kuvan toisintamisesta ja yleisölle saattamisesta 50 vuoden ajan kuvan valmistamisesta. Valokuvan tekijänoikeutta arvioitaessa on huomioitava, että teoskynnys on korkea.

Luettelon ja tietokannan valmistajalla on yksinomainen oikeus määrätä työn koko sisällöstä 15 vuoden ajan siitä vuodesta lukien, jolloin työ valmistui tai se saatettiin ensimmäisen kerran yleisön saataville. Luettelosuoja antaa ns. lähioikeussuojaa esimerkiksi luetteloille tai taulukoille, joissa on yhdisteltynä suuri määrä tietoja.

Tietokantasuoja puolestaan antaa erityissuojaa tietokannoille. Edellytyksenä suojan saamiselle on tietokannan valmistamiseen kohdennetut merkittävät henkiset, tekniset tai taloudelliset voimavarat, jotka on käytetty olemassa olevien tietojen etsintään ja niiden kokoamiseen tietokantaan.

Luettelo- ja tietokantasuoja kohdistuu ensisijaisesti valmistajan investointeihin, ts. tuotteen aikaansaamisen vaatimalle vaivalle, ammattitaidolle ja pääomalle. Oikeudenhaltija on se, joka kantaa valmistamiseen liittyvän toiminnallisen ja taloudellisen vastuun. Luettelon tai tietokannan kopiointi kokonaan tai osittain edellyttää oikeudenhaltijan lupaa.

Aina kun tietokantaan lisätään uusi päivitys, joka on laadullisesti ja määrällisesti olennainen investointi, alkaa koko tietokannan suoja-aika alusta. Luettelon ja tietokannan sisältämät tiedot eivät nauti tekijänoikeuden suojaa, joten niitä on lupa hyödyntää sukututkimuksessa.

Vuonna 2002 opetus- ja kulttuuriministeriön Tekijänoikeusneuvosto antoi lausunnon, jonka mukaan sukukirjassa olevat taulujärjestelmän muotoon saatetut osat muodostavat luettelon ja nauttivat vain 15 vuoden pituista luettelosuojaa. Sukukirjan muilla osilla katsottiin olevan täysi tekijänoikeuden suoja.

Sukututkijan lakisääteinen velvollisuus on suojella toisen oikeutta päättää tekijänoikeuslain mukaisesti tekemiensä teosten käytöstä. Tämä koskee erityisesti sukukirjojen taulujärjestelmän muodossa olevien osien luettelosuojan kunnioittamista. Sukukirjojen taulujärjestelmän muodossa olevia aineistoja ei saa esimerkiksi syöttää sukupuupalveluun ennen kuin kirjan julkaisemisesta on kulunut 15 vuotta.

Vastuulliseen sukututkimukseen kuuluu toisten tekijänoikeuksien kunnioittaminen ja tekijänoikeuden alaisten aineistojen käyttäminen lainsäädännön edellyttämällä tavoilla.

2.3.3. Velvollisuus suojella vähän aikaa sitten kuolleiden henkilötietoja

Perustuslaissa säädetään ihmisarvon loukkaamattomuudesta. Tämän säännöksen voidaan nähdä jossakin määrin ulottavan vaikutuksensa myös kuolleiden yksityisyyden suojaan. Se koskee erityisesti kuolleen henkilötietojen käsittelyä, jolle julkisuuslain salassapitosääntely ja salassapitoajat sekä rikoslain vainajan kunniaa suojaava säännös asettavat rajoituksia.

Viranomaisen asiakirjasta tai henkilörekisteristä ei saa antaa kuolleen arkaluonteista tietoa ennen kuin kuolemasta on kulunut 50 vuotta. Kuolleesta ei saa esittää valheellista tietoa tai vihjausta siten, että se on omiaan aiheuttamaan kärsimystä ihmiselle, jolle vainaja oli erityisen läheinen.

Kuolleen yksityisyyttä tarkastellaan lainsäädännössä yhtäältä hänen oman maineensa ja toisaalta lähiomaisten kärsimykseltä suojelemisen näkökulmasta. Kummassakin tapauksessa suojan tarve vähenee mitä kauemmas ajassa mennään ja mitä neutraalimpia henkilötietoja käsitellään.

Sukututkijalla on moraalinen velvollisuus suojella tutkimuskohteisiinsa kuuluvien vähän aikaa sitten kuolleiden henkilötietoja. Heidän arkaluonteisten henkilötietojensa käsittelyyn on syytä soveltaa vähintään julkisuuslain 50 vuoden salassapitoaikaa eikä niitä tule julkaista ilman keskustelua lähiomaisten kanssa.

Vastuulliseen sukututkimukseen kuuluu myös kuolleiden yksityisyyden suojan huomioiminen.

2.3.4. Velvollisuus jakaa oikeaa tietoa

Tänä päivänä jokainen ymmärtää suhtautua varauksellisesti tietoverkoissa esiintyvään tiedon tulvaan. Usein on vaikea tietää, pitääkö tieto paikkaansa, ts. onko kyse tutkitusta tiedosta vai yksityisistä mielipiteistä. Väärän tiedon antaminen on kriminalisoitu lähinnä viranomaisten ja oikeusistuimien kanssa asioitaessa.

Sen sijaan väärän tai epätarkan tiedon levittäminen sosiaalisessa mediassa ym. tietoverkkojen alustoilla ei ole rangaistavaa. Julkisen sanan neuvosto on julkaissut journalistin ohjeet, jotka ovat alan itsesääntelyä ja koskevat toimituksellista sisältöä.

Sukututkimuksessa on lähtökohtaisesti kyse sellaisen tiedon keräämisestä, tallentamisesta ja jakamisesta, jonka oikeellisuus on varmistettu ja lähde ilmoitettu. Muunlaiseen sukututkimustietoon on syytä suhtautua suurella varovaisuudella ja pyrkiä aina tarkistaa tiedon oikeellisuus alkuperäislähteistä ennen sen liittämistä omaan sukututkimusrekisteriin ja erityisesti ennen sen edelleen jakamista.

Sukututkijalla on moraalinen velvollisuus jakaa ainoastaan oikeaa tietoa, joka perustuu laadukkaaseen tutkimustyöhön ja jonka lähteet ilmoitetaan. Epävarmat tiedot ja johtopäätökset on varustettava asianmukaisin merkinnöin. Sukututkijan on tunnettava vastuunsa myös silloin, kun hän jakaa muualta saamaansa tietoa.

Sukututkijalla on myös moraalinen velvollisuus kaikin tavoin suojella sukututkimuksen hyvää mainetta ja pidättäytyä muun kuin oikean tiedon jakamisesta. Väärän sukututkimustiedon levittäminen heikentää sukututkijoiden uskottavuutta ja vaikuttaa haitallisesti tutkimuskohteiden ja koko yhteiskunnan myönteiseen suhtautumiseen sukututkimusta kohtaan.

Vastuulliseen sukututkimukseen kuuluu tiedon oikeellisuuden varmistaminen ja vain oikean tiedon jakaminen sekä sukututkimuksen uskottavuuden vaaliminen.

3. Henkilötiedot ja niiden käsittely

Tässä luvussa tarkastellaan, mitä yleinen tietosuoja-asetus tarkoittaa henkilötiedolla ja henkilötietojen käsittelyllä sekä miten se vaikuttaa sukututkimuksessa tapahtuvaan henkilötietojen käsittelyyn.

3.1. Henkilötieto

Yleisen tietosuoja-asetuksen tarkoittama henkilötieto on sellainen tieto, jolla elossa oleva henkilö voidaan suoraan tai epäsuorasti tunnistaa. Epäsuora tunnistaminen voi tapahtua esimerkiksi yhdistämällä jokin yksittäinen tieto tunnistamisen mahdollistavaan toiseen tietoon. Tällaisia henkilötietoja ovat tunnistetiedot (nimi, henkilötunnus, sijaintitieto ja verkkotunnistetieto) tai henkilölle tunnusomaiset tekijät (fyysinen, fysiologinen, geneettinen, psyykinen, taloudellinen, kulttuurinen tai sosiaalinen tekijä).

Henkilötieto voi käytännössä olla mikä tahansa tieto, josta elossa oleva voidaan tavalla tai toisella tunnistaa. Juuri mahdollisuus tunnistamiseen on se kriteeri, jolla tietosuoja-asetus henkilötiedon viime kädessä määrittelee. Tästä syystä joissakin tilanteissa kuolleen henkilötieto, esimerkiksi perinnöllinen sairaus tai muu geneettinen ominaisuus voi olla myös elossa olevan henkilötieto. Henkilöitä koskevat anomymisoidut tiedot eivät ole henkilötietoja.

Yleiset tietosuojaperiaatteet asettavat henkilötiedoilla laadullisia ja määrällisiä kriteereitä. Henkilötietojen on oltava tarpeellisia sen käyttötarkoituksen toteuttamiseen, johon niitä kerätään ja tarkoituksen tulee olla etukäteen määritelty ja suunniteltu. Sellaisia henkilötietoja ei saa kerätä, joiden tarvetta rekisterinpitäjä ei voi suunnitelmistaan osoittaa. Myös käyttötarkoituksen tulee olla laillinen eli sille on löydettävä asetuksesta oikeusperuste. Henkilötietojen on oltava täsmällisiä ja niitä on voitava tarvittaessa päivittää. Nämä kriteerit eivät koske kotitalouspoikkeuksen nojalla toimivaa sukututkijaa.

Jos sukututkimukseen kerätään tietoja viranomaisen rekisteristä esimerkiksi kopioina tai otteina, on sukututkijalla julkisuuslain mukaan oltava oikeus tallentaa ja käyttää sellaisia henkilötietoja. Rekisteristä ei saa luovuttaa pyytäjälle julkisiakaan henkilötietoja, ellei viranomainen varmista, että henkilöllä on laillinen oikeus käsitellä niitä.

Kirkonkirjat ja väestötietojärjestelmä ovat tyypillisiä viranomaisten rekistereitä, joista sukututkijat keräävät henkilötietoja. Kotitalouspoikkeuksen nojalla toimiva sukututkija voi saada viranomaisen rekisteristä henkilötietoja ilman käsittelyoikeuden selostamista viranomaiselle. Muussa tapauksessa sukututkijan oikeus tallentamiseen ja käyttämiseen tulee osoittaa tietosuoja-asetusteella. Väestörekisteriviranomaisissa asioivan sukututkijan on joka tapauksessa suositeltavaa laatia tietosuoja-asetusteella ja käyttää sitä aina elossa olevien henkilötietojen tilatessaan.

Eri viranomaisten toiminnan tuloksena syntyneiden aineistojen lisäksi sukututkimuksessa käytetään lähteenä yksityisiä aineistoja kuten kirjeitä, päiväkirjoja ja tavalla tai toisella tallennettua muistelukerrontaa. Myös niissä oleviin elossa olevien henkilötietoihin lähtökohtaisesti sovelletaan yleistä tietosuoja-asetusta. Erityisesti kuitenkin tulee ottaa huomioon se, että ne ovat julkistamattomia tekijäoikeuden alaisia teoksia, joita ei saa siteerata ilman tekijänoikeuden haltijan lupaa.

Yleinen tietosuoja-asetus ei siis täsmällisesti määrittele, mitä tietoja sukututkijat voivat elossa olevista henkilöistä laillisesti kerätä. Sen arvioiminen alkaa aina käsittelyn käyttötarkoituksesta, ts. sukututkijan tai sukuseuran tulee tarkastella käsittelytoimiaan puhtaasti oman käyttötarkoituksensa ja oman sukututkimusrekisterinsä näkökulmasta.

Tämä tarkoittaa sitä, ettei sukututkija voi kerätä muiden julkisuuteen saattamia elossa olevien henkilötietoja esimerkiksi sukukirjoista, sanomalehdistä tai sukupuupalveluista arvioimatta ensin, onko niiden kerääminen hänen omassa käyttötarkoituksessaan laillista ja mitä velvoitteita tällaisten tietojen kerääminen omaan sukututkimusrekisteriin tuo tullessaan.

Henkilötietojen laillisuuden arvioiminen päättyy vasta sitten, kun rekisterinpitäjä on tilanteesta riippuen joko pyytänyt rekisteröidyiltä suostumuksen käsittelyyn tai toteuttanut informointivelvollisuuden. Mikäli

nämä toimet jätetään tekemättä tai suostumusta ei saada, on sellaisten henkilöiden tiedot anonymisoitava.

Yleisesti ottaen voidaan sanoa, että sukututkimuksessa elossa olevista laillisesti kerättäviä henkilötietoja ovat kaikki muut suku- ja henkilöhistorialliset tiedot paitsi arkaluonteiset tiedot.

3.1.1. Valokuva henkilötietona

Pääsääntö valokuvaamisessa on, että julkisella paikalla kuvaaminen on ilman lupaa sallittua, mutta yksityisyyden piirissä tapahtuva kuvaaminen edellyttää aina kohteilta luvan kysymisen. Valokuvan julkaisemisessa pääsääntönä on sananvapaus, jota voidaan rajoittaa vain lailla ja ainoastaan välttämättömistä syistä. Kuvaaja ja kuvan kohde voivat heille kuuluvilla oikeuksilla rajoittaa valokuvan julkaisemista. Kotitalouspoikkeusta ei sovelleta, jos valokuvia tavalla tai toisella saatetaan julkisuuteen.

Jos valokuvassa on tunnistettavia henkilöitä, tulee valokuvaajan huomioida yksityisyyden ja henkilötietojen suoja. Valokuva on kuvan kohteen henkilötieto ja siihen tulee soveltaa yleisen tietosuoja-asetuksen säännöksiä. Julkisellakin paikalla otetun valokuvan julkaiseminen voi loukata henkilön kunniaa, yksityiselämää tai oikeutta omaan kuvaan. Julkaisemisen sallittavuuden rajan asettaa viime kädessä rikoslaki.

3.1.2. Arkaluonteiset henkilötiedot

Yleisessä tietosuoja-asetuksessa arkaluonteisia henkilötietoja ovat ns. erityiset henkilötietoryhmät, rikostuomioihin ja rikkomuksiin liittyvät henkilötiedot sekä henkilötunnus. Niiden käsittely elossa olevien osalta on lähtökohtaisesti kiellettyä.

Erytyisiä henkilötietoryhmiä ovat seuraavat:

- rotu tai etninen alkuperä
- poliittiset mielipiteet
- uskonnollinen tai filosofinen vakaumus
- ammattiliiton jäsenyys
- geneettisten tai biometristen tietojen käsittely henkilön yksiselitteistä tunnistamista varten
- terveyttä koskevat tiedot
- seksuaalinen käyttäytyminen ja suuntautuminen

Erytyisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja saa käsitellä, jos rekisteröity on antanut siihen nimenomaisen suostumuksensa tai saattanut ne itse nimenomaisesti julkisiksi.

Vaikka yleistä tietosuoja-asetusta ei sovelleta sellaiseen sukututkimukseen, jota tehdään yksinomaan kotitalouden puitteissa, on sukututkijan silloinkin syytä huomioida arkaluonteisten tietojen käsittelykielto.

Sukututkimuksessa käsitellään usein sellaisia henkilötietoja, joita ei yleisessä tietosuoja-asetuksessa määritellä arkaluonteisiksi, mutta joiden saattamista julkisuuteen esimerkiksi sukukirjassa henkilöt itse pitävät ongelmallisina. Kyse on tyypillisesti adoptiosta, aviottomasta lapsesta, isyyden tunnustamisesta tai jopa avioerosta. On suositeltavaa, että tällaisissa tilanteissa sukututkija keskustele asianomaisen kanssa ja sopii tietojen käsittelystä.

On suositeltavaa, että sukututkija suhtautuu varovaisesti vähän aikaa sitten kuolleiden arkaluonteisiin henkilötietoihin sukututkimusta julkisuuteen saatettaessa. Niihin on syytä joka tapauksessa soveltaa vähintään julkisuuslain 50 vuoden suoja-aikaa kuolemasta lukien ja tilanteen mukaan keskustella käsittelystä lähiomaisten kanssa.

3.1.3. Henkilötietojen suoja rikoslaissa

Esimerkiksi sukukirjassa tai sosiaalisessa mediassa henkilötietoja julkaistaessa tulee kiinnittää erityistä huomiota tietojen oikeellisuuteen ja esittämistapaan. Sukututkija tai sukuseura voi syyllistyä kunnianloukkaukseen, jos se esittää henkilöstä valheellisen tiedon tai vihjauksen siten, että se on omiaan aiheuttamaan vahinkoa tai kärsimystä loukatulle tai häneen kohdistuvaa halveksuntaa, tai

muuten halventaa toista henkilöä. Kunnianloukkauksessa on ensisijaisesti kyse valheellisen tiedon levittämisestä.

Sukututkija tai sukuseura voi syyllistyä kuolleen kunnianloukkaukseen silloin, kun kuolleesta esitetään valheellinen tieto tai vihjaus siten, että se on omiaan aiheuttamaan kärsimystä ihmiselle, jolle vainaja oli erityisen läheinen. Oikeus vaatia rangaistusta on lähinnä kuolleen lähiomaisilla.

Erityisen tarkasti sukututkijan ja sukuseuran tulee harkita esittämistyyliä silloin, kun elossa olevien henkilötietoja saatetaan julkisuuteen. On varottava, ettei syyllistyttäisi yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämiseen. Kyse on yksityiselämää koskevista oikeellisista tiedosta, mutta rikokseen voi syyllistyä levittämällä tietoja julkisuuteen tavalla, joka aiheuttaa kärsimystä tietojen kohteena olevalle henkilölle. Tässä yhteydessä on otettava huomioon myös valokuvan julkaiseminen.

3.2. Käsittely

Henkilötietojen käsittelyä ovat kaikki sellaiset toiminnot, jotka kohdistetaan elossa olevien henkilötietoihin tai henkilötietoja sisältäviin tietojoukkoihin. Tietosuoja-asetuksen luettelo käsittelytoimista kattaa henkilötiedon koko elinkaaren: kerääminen, tallentaminen, järjestäminen, jäsentäminen, säilyttäminen, muokkaaminen, muuttaminen, haku, kysely, käyttö, luovuttaminen siirtämällä, levittämällä tai asettamalla ne muutoin saataville, tietojen yhteensovittaminen tai yhdistäminen, rajoittaminen, poistaminen ja tuhoaminen.

Käsittely voi tapahtua osittain tai kokonaan automaattisesti tai kohdistua manuaalisessa muodossa oleviin henkilötietoihin. Tietosuoja-asetuksen tarkoittamat henkilötietoja sisältävät tietojoukot ovat tyypillisesti tietokantapohjaisia rekistereitä, joista tiedot ovat haettavissa automaattisesti tietyin perustein.

Sukututkimuksessa käytetty käsite sukututkimusrekisteri viittaa ensisijaisesti mihin tahansa tietokantapohjaiseen henkilörekisteriin, johon kerätään ja tallennetaan sukututkimustarkoituksessa elossa olevien ja kuolleiden henkilötietoja. Sukututkimusrekisteriä voidaan käyttää rekisterinpitäjän tietokoneen kiintolevyllä, pilvipalvelimella, ulkoisella kiintolevyllä tai alihankintaperiaatteella (esimerkiksi sukupuupalvelun) verkkopalvelun kautta.

Sukututkimusrekisteristä otetut digitaaliset tai analogiset otteet ja tulosteet, esimerkiksi pdf-tiedostot ja paperitulosteet ovat myös yleisen tietosuoja-asetuksen tarkoittamia rekistereitä ja yleistä tietosuoja-asetusta on sovellettava niihin samalla tavoin kuin tietokantaan. Kaikkien sukututkijoiden ja sukuseurojen tulee otteiden ja tulosteiden kohdalla olla erityisen varovaisia tietoturvan osalta.

Henkilörekistereiksi katsotaan myös sellaiset rekisterit, jotka on muodostettu osaksi digitaalisesta ja osaksi analogisesta aineistosta ja jotka on järjestetty siten, että tietoja voidaan jollakin (manuaalisellakin) järjestelmällä hakea. Sukututkijoilla ja sukuseuroilla voi olla esimerkiksi vanhempaa sukututkimusaineistoa kortistoissa tai muistiinpanovihkoissa sekä uudempaa jossakin tietokantaohjelmassa. Nämä sukututkimusaineistot yhdessä muodostavat henkilörekisterin.

Käsittelyä on elossa olevien henkilötietojen pelkkä säilyttäminenkin ilman, että aineistoa lainkaan kartutettaisiin. Mikäli käsittely tapahtuu muuten kuin kotitalouspoikkeuksen nojalla, on passiiviseenkin aineistoon sovellettava rekisterinpitäjän velvollisuuksia. Vaihtoehtona on aineiston luovuttaminen yleisen edun mukaiseen arkistointiin tai hävittäminen.

Esimerkiksi sukukirjahankkeen pohja-aineistoksi kerättyä sukututkimusrekisteriä, joka sisältää elossa olevien henkilötietoja ja jota halutaan säilyttää tulevaisuudessa julkaistavaa täydennettyä painosta varten, on kohdeltava samoin kuin aktiivisessa keruuvaiheessa olevaa rekisteriä. Sen käyttötarkoitus ja säilytysaika on sukukirjan julkaisemisen jälkeen määritettävä uudelleen ja sen olemassaolosta on kerrottava tietosuojaselosteessa.

Käsittelyä on myös sukupuupalveluissa alihankintaperiaatteella tapahtuva elossa olevien henkilötietojen vastaanottaminen, järjestäminen, yhdistäminen ja tallentaminen. Koska sukupuupalvelu ei ole rekisterinpitäjä, vaan henkilötietojen käsittelijä, on sen toteuttamista toimista vastuussa rekisteröidyille jokainen asiakastilin avannut sukututkija. Tämä koskee sukututkijan itse sukupuupalveluun syöttämiä elossa olevien henkilötietoja ja siellä omalle tililleen siirtämiä tietoja.

Samoin on tilanne muilla digitaalisilla julkaisualustoja kuten sosiaalisen median palveluissa. Elossa olevien henkilötietojen julkaiseminen esimerkiksi Facebookissa tai Instagramissa on yleisen tietosuoja-asetuksen tarkoittamaa henkilötietojen käsittelyä ja tilin haltija on rekisterinpitäjä.

4. Rekisteröidyn oikeudet

Tässä luvussa käydään läpi yleisessä tietosuojasetuksessa säädetty rekisteröidyn oikeudet ja kuinka ne tulee sukututkimuksessa ottaa huomioon.

Rekisteröidyllä tarkoitetaan elossa olevaa henkilöä, jonka henkilötietoja käsitellään. Yksi tietosuoja-asetuksen keskeisimmistä lähtökohdista on se, että jokaisella on oikeus itse päättää omien henkilötietojensa käsittelystä. Sukututkijoiden on otettava tämä erityisesti huomioon silloin, kun elossa olevien henkilötietoja saatetaan rajoittamattoman henkilömäärän saataville esimerkiksi sukupuupalveluissa tai sukukirjahankkeessa.

Tärkein poikkeus tästä säännöstä sukututkimuksessa on ns. kotitalouspoikkeus, joka pääosin vapauttaa yksinomaan henkilökohtaisessa toiminnassa henkilötietoja käsittelevän sukututkijan tietosuoja-asetuksen soveltamisesta.

Myös silloin, kun sukututkija käsittelee henkilötietoja esimerkiksi kirjallisen ilmaisun tarkoituksissa, tietosuojaalaki antaa hänelle merkittäviä vapautuksia tietosuoja-asetuksen rekisterinpitäjälle säätämistä velvoitteista. Näistä poikkeuksista huolimatta elossa olevien henkilötietoja käsittelevän sukututkijan on suositeltavaa tehdä mahdollisimman kattavasti yhteistyötä rekisteröityjen kanssa.

4.1. Oikeus saada tieto henkilötietojen käsittelystä

Rekisteröidyllä on oikeus kysyttäessä saada sukuseuralta tai sukututkijalta tieto siitä, käsitelläänkö hänen henkilötietojaan sukututkimusrekisterissä. Jos käsitellään, rekisteröidyllä on pyynnöstä oikeus saada jäljennös omista henkilötiedoistaan.

Jäljennöksessä on myös ilmoitettava, mistä tiedot sukututkimusrekisteriin on saatu, jos ne on hankittu muualta kuin rekisteröidyltä itseltään. Samassa yhteydessä rekisteröidylle on toimitettava tietosuojaseloste esimerkiksi ilmoittamalla sen verkkosivuston osoite, jolla seloste on luettavissa.

Rekisteröidyn oikeus saada tieto siitä, mistä häntä koskevat tiedot on saatu, asettaa sukututkimusrekisterin ylläpitäjälle velvoitteen kirjata sukututkimusrekisteriin kaikki ne lähteet, joista tiedot on hankittu.

Tämä rekisteröidyn oikeus ei koske kotitalouspoikkeuksen nojalla tai esimerkiksi kirjallisen ilmaisun tarkoituksessa elossa olevien henkilötietoja käsittelevää sukututkijaa.

4.2. Oikeus peruuttaa suostumus

Rekisteröidyllä on oikeus milloin tahansa peruuttaa antamansa suostumus henkilötietojensa käsittelylle. Sen seurauksena rekisterinpitäjän on poistettava suostumuksen perusteella käsitellyt henkilötiedot sukututkimusrekisteristä.

Tämä rekisteröidyn oikeus koskee myös kotitalouspoikkeuksen nojalla toimivaa sukututkijaa, jos hän on pyytänyt suostumuksen elossa olevien henkilötietojen käsittelyyn esimerkiksi sukupuupalvelussa.

4.3. Oikeus saada henkilötieto oikaistuksi tai poistetuksi

Rekisteröidyllä on oikeus saada itseään koskevat epätarkat ja virheelliset henkilötiedot korjatuksi tai poistetuksi sukututkimusrekisteristä.

Vaikka tämä rekisteröidyn oikeus ei ulotu kotitalouspoikkeuksen nojalla elossa olevien henkilötietoja käsittelevään sukututkijaan, on rekisterinpitäjän etujen ja laadukkaan sukututkimuksen mukaista aina korjata tietoonsa tulleet virheelliset henkilötiedot.

4.4. Oikeus vastustaa henkilötietojen käsittely

Rekisteröidyllä on oikeus kieltää häntä koskevien henkilötietojen käsittely silloin, kun käsittelyn oikeusperusteena on yleistä etua koskevan tehtävän suorittaminen historiallisessa tutkimuksessa tai rekisterinpitäjän oikeutettu etu.

Myös silloin, kun rekisteröity on peruuttanut antamansa suostumuksen tai henkilötietoja ei enää tarvita siihen tarkoitukseen, johon ne kerättiin, rekisteröidyllä on oikeus kieltää omien henkilötietojensa käsittely. Rekisterinpitäjän on merkittävä kielto sen henkilön kohdalle sukututkimusrekisteriin, joka sen on tehnyt.

Tämä rekisteröidyn oikeus ei kuitenkaan koske kotitalouspoikkeuksen nojalla elossa olevien henkilötietoja käsittelevää sukututkijaa.

4.5. Oikeus siirtää tiedot toiseen järjestelmään

Kun rekisterinpitäjä käsittelee henkilötietoja suostumuksen perusteella, rekisteröidyllä on oikeus saada rekisterinpitäjälle antamansa itseä koskevat henkilötiedot siirretyksi toiseen järjestelmään. Tällöin on kyse jäsennellyssä, yleisesti käytetyssä ja koneellisesti luettavassa muodossa olevista henkilötiedoista. Rekisterinpitäjän on rekisteröidyn pyynnöstä siirrettävä tiedot toiseen järjestelmään, jos se on teknisesti mahdollista. Tätä oikeutta ei sovelleta käsittelyyn, joka on tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi historiallisessa tutkimuksessa.

Sukututkimuksessa oikeus siirtää itseä koskevat tiedot toiseen järjestelmään koskee lähinnä sukupuupalveluissa tapahtuvaa henkilötietojen käsittelyä. Jos rekisteröity on antanut rekisterinpitäjälle suostumuksen omien tietojensa tallentamiseen sukupuupalvelussa olevaan sukututkimusrekisteriin, on rekisterinpitäjän velvollisuus pyydettyä siirtää nämä tiedot toiseen palveluun.

4.6. Oikeus tehdä valitus valvontaviranomaiselle

Rekisteröidyllä on oikeus tehdä tietosuojavaltuutetulle valitus mielestään lainsäädännön vastaisesta henkilötietojen käsittelystä.

5. Rekisterinpitäjän velvollisuudet

Tässä luvussa käsitellään yleisessä tietosuoja-asetuksessa säädettyjä rekisterinpitäjän velvollisuuksia ja kuinka ne tulee sukututkimuksessa ottaa huomioon.

Rekisterinpitäjä on taho, joka määrittelee henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja keinot ja joka on rekisteröidyille vastuussa käsittelyn lainmukaisuudesta.

Henkilötietojen käsittelijä puolestaan on rekisterinpitäjän valtuuttama taho, joka kokonaan tai osaksi hoitaa käsittelytyön. Käsittelijä voi olla organisaation palveluksessa oleva henkilö tai organisaatio, jolle rekisterinpitäjät alihankintana ulkoistavat käsittelyä. Esimerkki tällaisesta alihankkijasta on sukuseuran kirjanpidosta vastaava tiloimisto tai sukupuupalvelu, jolta asiakastilin avanneet henkilöt saavat tiettyjä henkilötietojen käsittelypalveluita.

Rekisterinpitäjän velvollisuuksien tarkoituksena on suojella elossa olevien henkilötietoja erityisesti silloin, kun niitä aiotaan saattaa rajoittamattoman henkilömäärän saataville. Velvollisuudet koskevat ensisijaisesti sukuseuroja ja niitä sukututkijoita, joiden sukututkimusrekisteriin tietosuoja-asetusta on sovellettava. Myös kotitalouspoikkeuksen nojalla toimivan sukututkijan on huomioitava tietoturva huolehtiminen.

5.1. Velvollisuus noudattaa yleisiä tietosuojaperiaatteita

Rekisterinpitäjän velvollisuus on rekisteröityjen yksityisyyden suojelemiseksi noudattaa käsittelytoimissaan aina tietosuoja-asetuksessa säädettyjä yleisiä tietosuojaperiaatteita. Niitä ovat seuraavat:

5.1.1. Lainmukaisuus, kohtuullisuus ja läpinäkyvyys

Henkilötietojen käsittely on laillista vain silloin, kun siihen löytyy peruste tietosuoja-asetuksen 6 artiklasta. Sukututkimuksessa kyseeseen tulevat lähinnä seuraavat oikeusperusteet:

- rekisteröity on antanut suostumuksensa henkilötietojensa käsittelyyn yhtä tai useampaa erityistä tarkoitusta varten;
- käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen veloitteen noudattamiseksi;
- käsittely on tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi;
- käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän oikeutettujen etujen toteuttamiseksi, paitsi milloin henkilötietojen suojaa edellyttävät rekisteröidyn edut tai perusoikeudet syrjäyttävät tällaiset edut, erityisesti jos rekisteröity on lapsi.

Henkilötietojen käsittelyn kohtuullisuudella ja läpinäkyvyydellä tarkoitetaan sitä, että rekisteröidyllä on oltava mahdollisuus tietää, kuka, miten ja missä tarkoituksessa hänen henkilötietojaan käsittelee, jotta hän voi halutessaan käyttää tietosuoja-asetuksessa säädettyjä kontrollioikeuksiaan.

5.1.2. Käyttötarkoitussidonnaisuus

Henkilötietoja saa kerätä vain tiettyä, nimenomaista ja laillista tarkoitusta varten. Jos kerättyjä henkilötietoja halutaan myöhemmin käyttää uudelleen, on uuden käyttötarkoituksen oltava yhteensopiva alkuperäisen kanssa. Käyttötarkoitussidonnaisuus toteutuu silloin, kun uuden käsittelyn tarkoituksena on muun muassa yleisen edun mukainen arkistointi tai tieteellinen ja historiallinen tutkimus.

5.1.3. Tietojen minimointi

Henkilötietojen on oltava asianmukaisia, olennaisia ja rajoitettuja siihen, mikä on tarpeellista suhteessa käsittelytarkoitukseen. Henkilötietojen keräämiselle on oltava ennalta määritelty ja perusteltu tarve. Rekisterinpitäjä saa siis kerätä vain sellaisia henkilötietoja ja sen verran kuin hän tosiasiallisesti tarvitsee käyttötarkoituksensa toteuttamiseksi.

5.1.4. Täsmällisyys

Henkilötietojen on oltava täsmällisiä ja ne on tarvittaessa päivitettävä. Epätarkat ja virheelliset henkilötiedot on poistettava tai oikaistava viipymättä.

5.1.5. Säilytyksen rajoittaminen

Henkilötietoja saa säilyttää vain niin kauan kuin se on tarpeellista käyttötarkoituksen toteuttamiseksi ja tarpeettomat henkilötiedot on poistettava. Henkilötietojen säilytysajan tulee olla mahdollisimman lyhyt. Henkilötietoja saa säilyttää pitempiä aikoja silloin, kun käsittelyn tarkoituksena on muun muassa yleisen edun mukainen arkistointi tai tieteellinen ja historiallinen tutkimus.

5.1.6. Luottamuksellisuus ja turvallisuus

Henkilötietojen käsittelyssä on varmistettava riittävä tietoturva, ts. tiedot on suojattava luvattomalta ja lainvastaiselta käsittelyltä sekä vahingossa tapahtuvalta vahingoittumiselta tai häviämiseltä. Rekisterinpitäjän on pidettävä järjestelmänsä jatkuvasti ajantasaisina ja tietoturvallisina sekä huolehdittava varmuuskopioista. Nämä tulee toteuttaa teknisillä (esimerkiksi salasanat ja kirjautumisrajoitukset) ja organisatorisilla suojatoimilla (esimerkiksi käyttö- ja näyttörajoitukset).

5.1.7. Osoitusvelvollisuus

Rekisterinpitäjän velvollisuus on tarvittaessa osoittaa, että se on noudattanut edellä mainittuja yleisiä tietosuojaperiaatteita henkilötietoja käsitellessään. Tämän velvollisuuden täyttäminen edellyttää rekisterinpitäjältä henkilötietojen käsittelyä koskevien toimien dokumentoimista. Tämä koskee erityisesti tietoturvaan liittyviä toimenpiteitä.

Sukuseurojen ja niiden sukututkijoiden, joiden sukututkimukseen ei sovelleta kotitalouspoikkeusta, on laadittava dokumentteja, jotka auttavat osoitusvelvollisuuden toteuttamisessa. Tällainen on kaikkien saataville (esimerkiksi verkkosivustolle) asetettava tietosuojaseloste, johon voi kirjata myös henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteen. Rekisterinpitäjän on tallennettava myös rekisteröidyiltä saamansa suostumukset.

Sukuseuroissa on lisäksi laadittava sisäiseen käyttöön seloste käsittelytoimista, joka sisältää kaikki käsittelytarkoitukset mukaan lukien esimerkiksi jäsenrekisterin. Jos rekisterinpitäjä ulkoistaa osan henkilötietojen käsittelystä, on dokumentaatioon liitettävä myös alihankkijoiden kanssa tehdyt sopimukset, joista tulee käydä ilmi myös se, millä tavoin alihankkija huolehtii tietosuojaperiaatteiden noudattamisesta. Sukututkimuksessa tämä tarkoittaa tyypillisesti sukupuupalvelun kanssa tehtyä sopimusta.

5.2. Informointivelvollisuus

Yleisiin tietosuojaperiaatteisiin kuuluva läpinäkyvyyden periaate velvoittaa rekisterinpitäjän tiedottamaan rekisteröidylle siitä, että hänen henkilötietojensa käsitellään. Samalla rekisteröidylle on annettava tieto siitä, kuka niitä käsittelee ja missä tarkoituksessa. Tämä on erityisen tärkeää silloin, kun arvioidaan, ettei voi olla rekisteröity tietoinen henkilötietojensa keräämisestä. Sukututkimuksessa tällainen tilanne syntyy esimerkiksi sukuseuratoiminnassa niiden suvun jäsenten osalta, jotka eivät ole sukuseuran jäseniä.

Informointi on toteutettava kirjallisesti tai sähköisessä muodossa siten, että tarvittavat tiedot ovat helposti rekisteröidyn saatavilla. Lisäksi tiedottamisessa on käytettävä yksinkertaista kieltä ja informaation on oltava helposti ymmärrettävää.

5.2.1. Tietosuojaseloste

Yksinkertaisin tapa informointivelvollisuuden toteuttamiseen on laatia tietosuojaseloste ja sisällyttää siihen kaikki ne tiedot, jotka tietosuoja-asetus vaatii rekisteröidylle ilmoitettavaksi. Tietosuojaseloste on syytä julkaista rekisterinpitäjän verkkosivustolla sekä lisäksi liittää sen verkkolinkki tai -osoite kaikkeen rekisteröityjen kanssa käytävään viestintään.

Monikanavaisella tiedottamisella rekisterinpitäjä tekee sukututkimusrekisteriään tehokkaasti tunnetuksi ja siten edistää tietosuoja-asetuksen edellyttämällä tavalla käsittelytoimiensa läpinäkyvyyttä. Tämä on suositeltavaa myös sellaiselle sukututkijalle, jonka sukututkimukseen sovelletaan kotitalouspoikkeusta.

Kun henkilötietoja pyydetään rekisteröidyltä itseltään, on informointi suoritettava tätä pyyntöä tehtäessä. Jos esimerkiksi sukuseura kerää suvun jäsenistä tietoja henkilötietolomakkeella, voidaan informointivelvoite toteuttaa lyhyellä tekstillä, jossa kerrotaan, kuka tietoja kerää, minne ne tallennetaan ja mihin niitä tullaan käyttämään sekä tietosuojaselosteen verkko-osoite.

Kun henkilötietoja hankitaan muualta kuin rekisteröidyltä itseltään, on informointivelvoite toteutettava kuukauden kuluessa siitä, kun rekisterinpitäjä on saanut henkilötiedot. Tästä määräajasta voidaan poiketa silloin, kun rekisterinpitäjä joka tapauksessa aikoo myöhemmin olla yhteydessä rekisteröityihin.

Tietosuojaselosteesta tulee käydä ilmi seuraavat tiedot:

1. Rekisterinpitäjä ja sen yhteystiedot sekä mahdolliset henkilötietojen käsittelijät ja näiden yhteystiedot
2. Käsittelyn tarkoitus ja oikeusperuste sekä rekisterinpitäjän oikeutettu etu (jos käsittely perustuu artiklan 6 kohtaan 1f)
3. Tahot, joille henkilötietoja luovutetaan
4. Käsiteltävät henkilötiedot ja mistä ne on saatu
5. Henkilötietojen säilytysajan määrittäminen
6. Käsittelyn turvatoimet
7. Rekisteröidyn oikeudet:
 - Oikeus saada tieto omien henkilötietojensa käsittelystä
 - Oikeus pyytää pääsy omiin henkilötietoihinsa
 - Oikeus pyytää oman henkilötietonsa oikaisemista tai poistamista
 - Oikeus pyytää käsittelyn rajoittamista
 - Oikeus vastustaa käsittelyä
 - Oikeus siirtää tiedot toiseen järjestelmään
 - Oikeus tehdä käsittelystä valitus tietosuojavaltuutetulle

Informointi on yksipuolinen toimenpide, jolla sukututkija tai sukuseura kertoo rekisteröidylle, että tämän henkilötietoja käsitellään tietyssä sukututkimusrekisterissä. Ilmoituksen jälkeen rekisteröity voi halutessaan käyttää tietosuoja-asetuksen hänelle myöntämiä oikeuksia säädellä omien tietojensa käsittelyä.

Tietosuojaseloste on hyödyllinen asiakirja myös kotitalouspoikkeuksen nojalla toimiville sukututkijoille. Se lisää sukututkimuksen läpinäkyvyyttä ja rekisteröityjen luottamusta henkilötietojen käsittelyä kohtaan. Sukututkija voi omalla verkkosivustollaan julkaistulla tietosuojaselosteella tiedottaa sekä yleisölle että tutkimuskohteilleen tietojenkäsittelynsä tarkoituksista.

Sitä voi myös käyttää väestörekisteri- ja arkistoviranomaisille tehtävien tietojenluotuspyyntöjen lisätietona tai selvityksenä oikeudesta kerätä ja tallentaa henkilötietoja viranomaisen henkilörekisteristä.

5.2.2. Seloste käsittelytoimista

Sellaisten organisaatioiden, joiden henkilötietojen käsittely on jatkuvaa, tulee laatia sisäiseen käyttöönsä seloste käsittelytoimista. Käytännössä tämä velvollisuus koskee kaikkia toimivia rekisteröityjä yhdistyksiä, sillä yhdistyslain mukaan yhdistyksen on ylläpidettävä jäsenrekisteriä. Esimerkiksi sukuseuran on kirjattava selosteeseen sekä sukututkimusrekisteriä että jäsenrekisteriä koskevat käsittelytoimet.

Käsittelytoimia koskeva seloste on siis rekisterinpitäjäkohtainen suunnitelma organisaation toteuttamista henkilötietojen käsittelytoimista. Siinä tulee olla seuraavat tiedot:

1. Rekisterinpitäjä ja sen yhteystiedot sekä henkilötietojen käsittelijät ja näiden yhteystiedot
2. Käsittelyn tarkoitukset
3. Rekisteröityjen ryhmät
4. Käsiteltävät henkilötiedot kussakon ryhmässä
5. Tahot, joihin henkilötietoja eri rekistereistä luovutetaan

6. Henkilötietojen säilytysajan määrittäminen
7. Käsittelyn turvatoimet

Seloste käsittelytoimista on rekisterinpitäjän apuväline henkilötietojen käsittelyn suunnittelussa ja toteuttamisessa. Sen tarkoituksena on myös osoittaa, että henkilötietoja käsitellään yleisen tietosuojasetuksen mukaisesti.

5.3. Velvollisuus toteuttaa suojatoimia tehokkaasti

Rekisterinpitäjän velvollisuus on käsittelytoimissaan toteuttaa sellaiset suojatoimet, ettei rekisteröityjen yksityisyys vaarannu. Suojatoimilla on varmistettava erityisesti se, ettei henkilötietoja saateta rajoittamattoman henkilömäärän saataville ilman rekisteröidyn myötävaikutusta, ts. rekisteröidyn on halutessaan saatava käyttää hänelle kuuluvia kontrollioikeuksia omien henkilötietojensa käsittelyssä.

Ns. organisatorisiin suojatoimiin kuuluu rekisterinpitäjän itse määrittämät suojatoimet eli ne käytännöt, joilla se itse noudattaa tietosuojaperiaatteita. Tärkeintä on huolehtia siitä, että käsittelyllä on asetuksesta johtuva oikeusperuste eikä arkaluonteisia tietoja käsitellä ilman suostumusta. Lisäksi sukututkimuksen kannalta keskeinen tietosuojaperiaate on tietojen täsmällisyydestä huolehtiminen.

Organisatorisiin suojatoimiin kuuluu myös se, että rekisterinpitäjä antaa henkilötietojen käsittelijöille riittävät ohjeet tietosuoja-asetuksen soveltamisessa. Lisäksi rekisterinpitäjän tulee vaatia alihankintaperiaatteella toimivilta henkilötietojen käsittelijöiltä (esimerkiksi tilitoimistolta tai sukupuupalvelulta) riittävät takeet siitä, että niiden suorittama henkilötietojen käsittely täyttää tietosuoja-asetuksen vaatimukset. Viime kädessä rekisterinpitäjä on vastuussa myös henkilötietojen käsittelijöiden toimista.

Teknisillä suojatoimilla pyritään ennen muuta takaamaan tietojen luottamuksellisuus ja turvallisuus tietojärjestelmässä (esimerkiksi sukututkimusohjelmistossa) sekä estämään henkilötietojen laiton käyttö. Käytännössä tämä tarkoittaa luotettavien tietojärjestelmien ja palvelinpalvelujen käyttämistä samoin kuin työasemien varustamista tehokkailla tietoturvaohjelmistoilla.

Tietoturvaan kuuluu myös se, että sukututkimusrekisteristä otetut paperijäljenteet tuhoetaan niin, etteivät ne päädy ulkopuolisten ulottuville, esimerkiksi jätepaperiin. Käytöstä poistettujen työasemien kiintolevyt tulee käsitellä niin, ettei poistettuja tietoja voida enää palauttaa.

Rekisterinpitäjän velvollisuus on omaan käyttöönsä dokumentoida kaikki tietoturvaloukkaukset ja sen vuoksi henkilötietojen käsittelijät ja ohjelmisto- ja palvelinpalvelujen toimittajat on syytä velvoittaa tiedottamaan tietoonsa tulleet tietoturvaloukkaukset viivytyksettä.

6. Henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteet sukututkimuksessa

Tässä luvussa esitetään, millä oikeusperusteilla henkilötietojen käsittely on sukututkimuksessa laillista.

Oikeusperusteella tarkoitetaan tietosuoja-asetuksen 6. artiklassa säädettyä kuutta perustetta, joiden nojalla henkilötietojen käsittely on laillista. Oikeusperuste vaikuttaa siihen, mitä oikeuksia rekisteröidyillä on suhteessa rekisterinpitäjään.

6.1. Rekisterinpitäjän oikeutetun edun toteuttaminen

Sukututkimus on yleisen tietosuoja-asetuksen mukaan laillista rekisterinpitäjän oikeutetun edun toteuttamiseksi. Sukututkijan oikeutettu etu on ensisijaisesti historialliset tutkimustarkoitukset.

Tietosuoja-asetuksen mukaan muun muassa tieteellinen ja historiallinen tutkimus ovat hyväksyttäviä tarkoituksia käsitellä henkilötietoja. Tieteellisellä tutkimuksella tarkoitetaan lähinnä akateemista ja muuta tieteelliselle tutkimukselle asetetut kriteerit täyttävää tutkimusta.

Historiallisiin tutkimustarkoituksiin katsotaan kuuluvan ”historiantutkimus ja sukututkimustarkoituksiin tehty tutkimus”. Tässä tietosuoja-asetuksen määrittelyssä historiantutkimus tarkoittaa käytännössä erilaisia historiaan kohdistuvaa tutkimustarkoituksia, joita tehdään muiden kuin tieteellisen historiantutkimuksen periaatteiden mukaisesti.

Sukututkijan toinen oikeutettu etu ovat ns. sivistykselliset perusoikeudet. Sukututkijalla on kansainvälisiin sopimuksiin ja Suomen perustuslakiin sekä niitä täydentäviin yleis- ja erityislakeihin perustuva oikeus tehdä tutkimustyötä yleisissä arkistoissa ja saada tietoja viranomaisten asiakirjoista sekä tallentaa henkilötietoja sukututkimusrekisteriin. Vastaava säädöspohja asettaa myös ne rajat, jonka puitteissa sukututkimustyötä on mahdollista tehdä.

Sukututkimus voi tietyissä tilanteissa olla myös tieteellistä tutkimusta ja silloin sukututkijan oikeutettu etu on tieteellinen tutkimus.

6.1.1. Oikeuksien punninta

Oikeutetun edun toteuttaminen edellyttää, että rekisterinpitäjä suorittaa etujen punninnan eli arvioi, kumpi painaa enemmän, rekisteröityjen tietosuoja vai rekisterinpitäjän oikeus käsitellä heidän henkilötietojaan. Punninnassa sukututkijan tai sukuseuran on huolellisesti pohdittava muun muassa sitä, voiko rekisteröity kohtuudella odottaa henkilötietojen keruun ajankohtana ja sen yhteydessä, että hänen henkilötietojaan voidaan käsitellä juuri sukututkimusta varten.

Sukututkija tai sukuseura voi tehokkaasti täyttää rekisteröityjen kohtuulliset odotukset toteuttamalla tietosuoja-asetuksen säätämän informointivelvollisuuden kattavasti. Rekisterinpitäjän oikeutettu etu vahvistuu ratkaisevasti, kun rekisteröidyt saavat tiedon henkilötietojensa käsittelystä. Informoinnin seurauksena rekisteröidyillä on mahdollisuus käyttää heille kuuluvia tietosuoja-asetuksen säätämiä kontorllioikeuksia ja näin vaikuttaa omien henkilötietojensa käsittelyyn. Jos tiedottamista ei yksittäisissä poikkeustilanteissa voida toteuttaa, on sukututkijan tällaisten henkilötietojen käsittelyyn sovellettava suojatoimia.

Näin toimiessaan sukututkijalla on vahva rekisterinpitäjän oikeutettu etu ja sukututkimustarkoituksessa tehtävä henkilötietojen käsittely on laillista. Mikäli tiedottamisvelvollisuus kuitenkin jätetään kokonaan toteuttamatta tai sen piiriin tulee vain osa rekisteröidyistä, ei sukututkijalla voida katsoa olevan rekisterinpitäjän oikeutettua etua ja tällöin ainoaksi henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteeksi jää kirjallisen suostumuksen hankkiminen jokaiselta elossa olevalta rekisteröidyltä.

6.2. Suostumus

Sukututkimus on laillista, kun sukututkija tai sukuseura on saanut rekisteröidyltä kirjallisen nimenomaisen suostumuksen henkilötietojen käsittelyyn. Jotta suostumus on pätevä, sen on oltava yksilöity, tietoinen, aidosti vapaaehtoinen ja yksiselitteinen tahdonilmaisu.

Kun rekisteröidyltä pyydetään suostumusta, hänelle on yksityiskohtaisesti kerrottava käyttötarkoitus, johon tietoja kerätään sekä tahot, minne tietoja luovutetaan. Lisäksi rekisteröidylle on kerrottava oikeudesta peruuttaa suostumus.

Suostumus on aina molemminpuolinen toimenpide. Rekisterinpitäjä pyytää rekisteröidyltä suostumuksen käsitellä tämän henkilötietoja tietyssä sukututkimusrekisterissä ja rekisteröity joko antaa suostumuksen tai ei anna. Jos rekisteröity ei reagoi pyyntöön, sitä ei saa tulkita myöntäväksi vastaukseksi.

Sukututkimuksessa käsitellään usein suurehkoja tietokokonaisuuksia, jolloin kirjallisen suostumuksen pyytäminen jokaiselta elossa olevalta aiheuttaisi huomattavan paljon työtä. Ollakseen pätevä suostumus on hankittava tarkkaan tietosuoja-asetuksen säännösten mukaisesti ja rekisteröity voi milloin tahansa peruuttaa sen. Informointivelvollisuuden kattava toteuttaminen on suostumuksen hankkimiseen verrattuna huomattavasti helpompi tehtävä.

On suositeltavaa rajoittaa suostumus vain niihin käsittelytilanteisiin, joissa se on sukututkijalle tai sukuseuralle ainoa käytettävissä oleva oikeusperuste lailliseen henkilötietojen käsittelyyn. Tällaista sukututkimusta on mm. henkilötietojen käsittely digitaalisissa tietoverkoissa – erityisesti henkilötietojen syöttäminen ja siirtäminen sukupuupalveluissa – sekä arkaluonteisia henkilötietoja koskeva käsittely.

6.3. Yleisen edun mukainen historiallinen tutkimus

Sukututkimus on laillista silloin, kun sitä tehdään yleisen edun mukaisena historiallisena tutkimuksena. Yksi tietosuoja-asetuksen säätämistä oikeusperusteista on yleisen edun mukaisen tehtävän suorittaminen, jollaiseksi tietosuoja-laki määrittää muun muassa henkilötietojen käsittelyn tieteellistä tai historiallista tutkimusta varten. Tietosuoja-asetuksessa sukututkimus katsotaan historialliseksi tutkimukseksi.

Yleistä etua ei tietosuoja-asetuksessa tarkkaan määritellä, mutta se ymmärretään varsin laeasti. Sillä ei tarkoiteta ainoastaan viranomaistoimintaa, vaan myös esimerkiksi yhdistyksen suorittama henkilötietojen käsittely voi tietyissä erityistilanteissa tapahtua yleisen edun mukaisesti.

6.3.1. Yleisen edun kriteerit

Yleisen edun mukaiseen käsittelyyn liittyy odotus merkittävästä tiedon ja tietämyksen lisääntymisestä yhteiskunnassa, mikä tarkoittaa käytännössä sitä, että sukututkimusaineiston tulee olla yleisön saatavilla. Lisäksi tiedon on oltava luotettavaa ja käyttökelpoista ja sillä tulee olla hyödyntämismahdollisuuksia. Ollakseen yleisen edun mukaista henkilötietojen käsittelyltä edellytetään tiettyä yhteiskunnallista vaikuttavuutta.

Sukututkimus on yleisen edun mukaista silloin, kun sen tuloksena syntyviä laajoja datakokonaisuuksia voidaan käyttää myös tutkimusaineistoina tai kun niillä on kulttuuriperintöön liittyvää arvoa. Yleisessä tietosuoja-asetuksessa tutkimusaineistoilla tarkoitetaan käytännössä tutkimusdataa ja kulttuuriperintöaineistoilla digitaalisia kulttuuriperintöaineistoja. Tietosuoja-asetusta sovelletaan näihin aineistoihin siltä osin kuin kyseessä on elossa olevien henkilötietojen käsitteleminen.

Tietosuoja-asetuksen tarkoittama tutkimusaineisto voi olla tieteellisessä tutkimuksessa hyödynnettävissä oleva tietokanta, johon kootaan sisältöjä monista eri sukututkimusrekistereistä (esimerkiksi Isotammi-verkkopalvelu) tai tallennetaan joukkoistamalla arkisto- tai julkaisuaineistosta kerättyjä henkilötietoja (esimerkiksi HisKi-tietokanta tai nimenmuutos- ja kuolleeksi julistettujen tietokanta SukuHaku-aineistopalvelussa).

Kulttuuriperintöaineistot ovat käytännössä digitaaliseen kulttuuriperintöön kuuluvia henkilötietoja sisältäviä aineistoja. Sellaisia ovat muun muassa digitoidut julkaisut ja niihin liittyvä ocr-data

(esimerkiksi sukukirjakokoelma SukuHaku-aineistopalvelussa) tai vaikkapa hautausmaakulttuuria dokumentoiva tietokanta (esimerkiksi hautamuistomerkkietokanta SukuHaku-aineistopalvelussa).

Sukututkimuksessa syntyvät ja tutkimus- ja kulttuuriperintöaineistoiksi soveltuvat laajat datakokonaisuudet ovat lähinnä sukututkimuksen muistiorganisaatioiden toteuttamien hankkeiden tuloksia. Ne perustuvat laadukkaaseen tutkimustyöhön, mikä tarkoittaa alkuperäislähteiden käyttöä ja tarkkaa dokumentointia sekä perusteellista lähdekritiikkiä.

6.3.2. Oikeasuhtaisuus ja suojoimet

Tietosuojalaki edellyttää yleisen edun mukaiselta historialliselta tutkimukselta käsittelyn oikeasuhtaisuutta sillä tavoiteltuun yleisen edun mukaiseen tavoitteeseen nähden. Oikeasuhtaisuuden arvioimiseksi rekisterinpitäjän on harkittava yhtäältä aineiston kulttuuriperintöön liittyvää ja tutkimuksellista merkitystä sekä toisaalta rekisteröidyn oikeuksia ja rekisteröidylle käsittelystä mahdollisesti aiheutuvia riskejä. Käsiteltävien henkilötietojen olennaisuutta ja tarpeellisuutta arvioidaan suhteessa muistiorganisaation yleisen edun mukaiseen tehtävään eli suku- ja henkilöhistoriaan liittyvän aineiston säilyttämiseen ja saataville asettamiseen sekä tutkimuksen edistämiseen.

Tässä punninnassa rekisterinpitäjän painoarvoa kasvattaa se, millä tavoin se toteuttaa teknisiä ja organisatorisia suojoimia elossa olevien henkilötietoihin. Keskeisin suojoimi on tietojen minimoinnin periaate, jolla tarkoitetaan sitä, että vain asianmukaisia ja olennaisia sekä käyttötarkoituksen kannalta tarpeellisia tietoja käsitellään.

Minimointi ei aseta muistiorganisaatiolle velvollisuutta aineiston jälkikäteiseen korjaamiseen tai tietojen poistamiseen etenkin jos aineisto on kertynyt pitkällä aikavälillä ja jos se todennäköisesti estäisi käsittelyn tai vaikeuttaisi sitä suuresti.

Suojoimilla tasapainotetaan sitä, ettei rekisteröity voi itse tehokkaasti valvoa henkilötietojensa käsittelyä. Ensisijaisia ovat ne suojoimet, jotka liittyvät henkilötietojen tietoturvaan sekä käytön rajoittamiseen ja valvontaan. Suojoimien taso määräytyy käsittelyn luonteen, laajuuden ja tarkoituksen sekä käsittelystä aiheutuvien riskien vakavuuden ja todennäköisyyden perusteella.

Jos riskit arvioidaan vähäisiksi ja epätodennäköisiksi esimerkiksi sillä perusteella, ettei rekisterinpitäjä käsittele arkaluonteisia tietoja, voidaan käyttöä koskevilla sitoumuksilla tai näyttörajoituksilla saavuttaa riskiperusteisesti arvioiden hyväksyttävä suojoimien taso.

Tietosuoja-asetuksessa säädetyistä yleisistä tietosuojaperiaatteista yleisen edun mukaisessa historiallisessa tutkimuksessa on toteutettava henkilötietojen käsittelyn läpinäkyvyys ja siihen liittyvä informointivelvollisuus. Muistiorganisaatioiden toiminnan luonteen vuoksi on riittäväksi informointivelvollisuuden toteuttamiseksi katsottava se, että rekisterinpitäjän laatima tietosuojaseloste asetetaan julkisesti saataville esimerkiksi verkkosivustolle.

Myös aineiston suojaaminen luvattomalta ja lainvastaiselta käsittelyltä sekä vahingossa tapahtuvalta hävittämiseltä, tuhoutumiselta ja vahingoittumiselta – siis tietoturvasta huolehtiminen – on yksi yleisistä tietosuojaperiaatteista, josta muistiorganisaation tulee huolehtia. Sen sijaan yleisen edun mukaisessa historiallisessa tutkimuksessa voidaan yleisistä tietosuojaperiaatteista poiketa käyttötarkoitussidonnaisuuden ja säilytyksen rajoittamisesta osalta.

Yleisen edun mukainen historiallinen tutkimus sopii oikeusperusteeksi muistiorganisaation sukututkimustarkoituksessa tapahtuvaan henkilötietojen käsittelyyn, jossa kootaan suuria tietokantoja tarkoituksena käyttää niitä sukututkimuksen lähdeaineistona, mutta joilla on käyttöä myös tutkimusaineistoina tai kulttuuriperintöaineistoina.

Myös sukuseurassa yleisen edun mukainen historiallinen tutkimus voi olla henkilötietojen käsittelyn oikeusperuste. Tällöin sukuseuran sukututkimusrekisterin ylläpitämisen tulee täyttää yleisen edun mukaisen tehtävän toteuttamiselle asetettavat kriteerit. Sukututkimusrekisteriä on voitava sen laajuuden ja tiedon laadun puolesta käyttää tutkimusaineistona tai sillä on oltava huomattavaa kulttuuriperintöön liittyvää arvoa. Sukututkimusrekisteriä yksinomaan sukuseuran sisäisessä käytössä ei voida pitää yleisen edun mukaisen tehtävän suorittamisena.

Vaikka sukupuupalvelut ovat suuria tietovarantoja, joita suuret henkilömäärät käyttävät, ei niissä tapahtuva henkilötietojen käsittely ole yleisen edun mukaista. Tämä johtuu siitä, että sukupuupalvelu ei ole rekisterinpitäjä, vaan se tarjoaa alustan monille rekisterinpitäjille eli palvelussa tilin avanneille henkilöille tai yhteisöille, joilla kullakin on henkilötietojen käsittelylle omat oikeusperusteensa.

6.4. Yleisen edun mukainen arkistointi

Sukututkimustarkoituksessa tapahtuva henkilötietojen käsittely on laillista yleisen edun mukaisen arkistoinnin perusteella. Tietosuojalaki määrittää arkistoinnin yhdeksi yleisen edun mukaiseksi käsittelytarkoitukseksi.

Tällöin on kyse henkilötietoja sisältävistä tutkimusaineistoista ja kulttuuriperintöaineistoista. Sukututkimuskontekstissa se tarkoittaa alun perin jollakin muulla oikeusperusteella, esimerkiksi rekisterinpitäjän oikeutetun edun toteuttamiseksi syntynyttä sukututkimusrekisteriä, jolla katsotaan olevan siinä määrin merkittävä arvo, että sitä voidaan hyödyntää myöhemmin tutkimusaineistona tai kulttuuriperintöaineistona ja sen säilyttäminen on siten perusteltua.

Näin tapahtuu tyypillisesti silloin, kun sukututkija tai sukuseura ei enää ylläpidä sukututkimusrekisteriään, joka sisältää elossa olevien henkilötietoja. Rekisteri on yleisen tietosuoja-asetuksen mukaan joko hävitettävä tai arkistoitava.

Suurien datakokonaisuuksien säilyttäminen myöhempää käyttöä varten ja käyttöön antaminen voi käytännössä tapahtua erilaisissa muistaorganisaatioissa, joissa henkilötietojen käsittely täyttää yleisen edun mukaisen tehtävän kriteerit.

Yleisen edun mukaisen arkistoinnin edellytykset ovat samat kuin yleisen edun mukaisessa historiallisessa tutkimuksessa. Tietosuojalaki edellyttää yleisen edun mukaiselta arkistoinnilta, että käsittely on paitsi oikeasuhtaisuuden myös tarpeellista sillä tavoiteltuun yleisen edun mukaiseen tavoitteeseen nähden. Tietosuoja-asetuksen yleisiä tietosuojaperiaatteita sovelletaan arkistointiin samalla tavoin kuin yleisen edun mukaiseen historialliseen tutkimukseen.

Yleisen edun mukainen arkistointi sopii oikeusperusteeksi muistiorganisaation sukututkimustarkoituksessa tapahtuvaan henkilötietojen käsittelyyn, jossa kootaan suuria tietokantoja tarkoituksena käyttää niitä sukututkimuksen lähdeaineistona, mutta joilla on käyttöä myös tutkimusaineistoina tai kulttuuriperintöaineistoina.

7. Henkilötietojen käsittely sukututkimuksessa

Tässä luvussa otetaan esille keskeisimmät tilanteet ja tarkoitukset, joissa sukututkimusta tehdään ja millä oikeusperusteilla sukututkimus on niissä laillista. Lisäksi tarkastellaan, mitä erityistä yleisen tietosuoja-asetuksen ja tietosuojalain säännöksistä on otettava huomioon eri sukututkimustarkoituksissa.

7.1. Sukututkimus yksityiselämän puitteissa

Sukututkijan keskeisin oikeusperuste lailliseen henkilötietojen käsittelyyn on rekisterinpitäjän oikeutetun edun toteuttaminen. Sukututkijan oikeutettuja etuja ovat tietosuoja-asetuksen tarkoittama historiallinen tutkimus ja sivistykselliset perusoikeudet. Joissakin tilanteissa sukututkimus on laillista nimenomaisella suostumuksella tai kirjallisen ilmaisun tarkoituksessa.

Kun sukututkija tekee tutkimustyötään kokonaan yksityisen elämänpiirinsä puitteissa, hän voi kotitalouspoikkeukseen nojaten rajata tietosuoja-asetuksen soveltamisen lähestulkoon kokonaan oman toimintansa ulkopuolella.

Yksityiselämä tulkitaan tietosuoja-asetuksessa ahtaasti ja henkilötietojen käsittely siellä määritellään ”luonnollisen henkilön suorittamaksi henkilötietojen käsittelyksi toiminnassa, joka on yksinomaan henkilökohtaista tai kotitaloutta koskevaa toimintaa ja joka näin ollen ei ole sidoksissa mihinkään ammatilliseen tai kaupalliseen toimintaan”.

Kotitalouspoikkeuksen ja kuolleiden henkilötietoja koskevan poikkeuksen vuoksi valtaosa yksityiselämän puitteissa tehtävästä sukututkimuksesta jää tietosuoja-asetuksen soveltamisen ulkopuolelle. Silloinkin on syytä ottaa huomioon arkaluonteisten tietojen käsittelykielto samoin kuin velvollisuus huolehtia sukututkimusrekisterin tietoturvasta.

Kotitalouspoikkeuksen nojalla henkilötietoja käsittelevä sukututkija voi siirtää myös elossa olevien henkilötietoja toiselle samalla perusteella toimivalle sukututkijalle, jos tietojen vastaanottaja sitoutuu käyttämään saamiaan elossa olevien henkilötietoja ainoastaan kotitalouspoikkeuksen nojalla tapahtuvaan käsittelyyn. Tällaisista tiedonsiirroista on suositeltavaa laatia kirjallinen sopimus.

Kotitalouspoikkeuksen nojalla toimivan sukututkijan on suositeltavaa laatia tietosuojaseloste vaikka tietosuoja-asetus ei siihen velvoita. Sitä on syytä käyttää varsinkin pyydettyä tietoa viranomaisten henkilörekistereistä, esimerkiksi väestörekisteriviranomaisilta.

Kotitalouspoikkeuksen piiriin ei kuulu esimerkiksi tietojen syöttäminen sukupuupalveluun ja siirtäminen siellä käyttäjätilitä toiselle, sukukirjan julkaiseminen tai tiedostojen ja monisteiden lähettäminen suvun jäsenille silloin, kun näissä tilanteissa käsitellään elossa olevien henkilötietoja.

Aikoessaan syöttää elossa olevien henkilötietoja sukupuupalveluun tai siirtää niitä toiselta käyttäjätilitä sukututkijan on hankittava siihen jokaiselta henkilöltä kirjallinen suostumus. Sukukirjahankkeessa sukututkijan on sovellettava tietosuoja-asetuksen säännöksiä kirjan pohja-aineistona olevaan sukututkimusrekisteriin samalla tavoin kuin sukuseuran.

7.2. Sukututkimus sukuseuran toiminnassa

7.2.1. Sukututkimusrekisterin ylläpitäminen

Sukututkimusrekisterin ylläpitäminen sukuseuran toiminnassa on laillista rekisterinpitäjän oikeutetun edun toteuttamiseksi. Sukuseuran toiminnassa ensisijaisia oikeutettuja etuja ovat historiallinen tutkimus ja sivistykselliset perusoikeudet.

Myös merkityksellinen ja asianmukainen suhde rekisteröidyn ja rekisterinpitäjän välillä voi muodostaa rekisterinpitäjälle oikeutetun edun. Tällainen suhde voidaan sukuseuratoiminnassa nähdä henkilöiden kuulumisessa samaan sukuun ja sitä edustavaan rekisteröityyn yhdistykseen.

Jos sukuseuran sukututkimusrekisteriä tai osaa siitä on tarkoitus käyttää sukukirjan pohja-aineistona, on sukukirjahankkeen osalta myös sananvapauden käyttäminen sukuseuralle oikeutettu etu. Joissakin tilanteissa sukuseuran sukututkimus saattaa olla laillista myös yleisen edun mukaisen historiallisen tutkimuksen perusteella.

Kaiken henkilötietojen käsittelyn sukuseurassa tulee perustua sen hallituksen hyväksymään sisäiseen käyttöön laadittuun selosteeseen käsittelytoimista. Tämä koskee sukututkimusrekisterin lisäksi jäsenrekisteriä ja mahdollisia muita käsittelytarkoituksia. Jäsenrekisterin oikeusperuste on rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattaminen.

Hallituksen on syytä nimetä ne henkilöt, jotka saavat käsitellä henkilötietoja sukuseuran sukututkimusrekisterissä. Vastuu sukuseurassa tapahtuvasta henkilötietojen käsittelystä on kuitenkin viime kädessä hallituksella. Osoitusvelvollisuuden täyttämiseksi on suositeltavaa, että henkilötietojen käsittelyä koskevat linjapäätökset tehdään hallituksen kokouksissa ja kirjataan pöytäkirjoihin.

Sukuseura voi käyttää ja luovuttaa sukututkimusrekisterissään olevia henkilötietoja vain historialliseen tai tieteelliseen tutkimukseen tai muuta niiden kanssa yhteensopivaa tarkoitusta varten.

Tietosuoja-asetuksen säätämät rekisteröidyn oikeudet ja rekisterinpitäjän velvollisuudet tulevat sovellettavaksi sukuseuran sukututkimusrekisteriin. Sukuseuran keskeisin velvollisuus on tiedottaa sukututkimusrekisterissä oleville henkilöille näiden henkilötietojen käsittelystä ja sen tarkoituksesta.

7.2.2. Informointivelvollisuuden toteuttaminen sukuseurassa

On suositeltavaa, että sukuseura monikavaisesti ja aktiivisesti jäsenviestinnässään kertoo sukututkimusrekisteristä ja sen käyttötarkoituksista jäsenilleen. Myös muussa viestinnässä sukuseuran on syytä avoimesti tuoda esille, että se ylläpitää sukututkimusrekisteriä. Tätä silmällä pitäen sukuseuran on tarpeen julkaista verkkosivustollaan kaikkea henkilötietojen käsittelyään koskeva tietosuojaseloste.

Henkilötietoja kerätessä sukututkimusrekisteriin sukuseuran on tiedotettava rekisteröidyille näiden henkilötietojen käsittelystä silloin, kun se on yhteydessä heihin, esimerkiksi pyytäessään tietoja suoraan rekisteröidyltä. Käsittelystä on tiedotettava myös silloin, kun sukuseura on hankkinut henkilötietoja muualta kuin rekisteröidyltä itseltään, esimerkiksi virkatodistuksista ja otteista väestötietojärjestelmästä. Tällöin on hyödyllistä yhdistää informoiminen lisätietojen pyytämiseen.

On siis suositeltavaa huolehtia informointivelvollisuudesta sukututkimusrekisterissä mahdollisimman kattavasti sukuseuran jäsenviestinnällä ja sitä mukaa kuin aineistoa kerätään ja tallennetaan. Mahdollisesti pitkänkin ajan kuluttua suoritettava takautuva informointi on usein hankalaa ja kertaluonteisesti toteutettuna suuritöinen tehtävä.

Informointivelvollisuutta ei tarvitse toteuttaa takautuvasti, jos rekisteröity on jo saanut tarvittavat tiedot, esimerkiksi siten, että ne on toimitettu hänelle jo ennen tietosuoja-asetuksen soveltamisen alkamista. Tällöin sukuseuran on syytä tarkkaan varmistaa, että rekisteröity on todella saanut riittävät tiedot sukututkimusrekisteristä ja sen käyttötarkoituksista.

Tiedottamista ei tarvitse toteuttaa siltä osin kuin se on mahdotonta tai aiheuttaisi kohtuutonta vaivaa. Sukuseuran kynnys vedota siihen, että tiedottaminen aiheuttaisi kohtuutonta vaivaa, on korkea ja syiden tiedottamisvelvollisuuden toteuttamatta jättämiseen on oltava painavia.

Kohtuuttomaksi vaivaksi ei voida katsoa sitä, sitä että informointivelvollisuus on aiemmin laiminlyöty ja sen toteuttaminen kokonaisuudessaan kertaluonteisesti aiheuttaisi sukuseuralle huomattavan paljon työtä ja kustannuksia. Henkilötietoja kerätessä kohtuuttomaksi vaivaksi voidaan katsoa esimerkiksi vaikeudet hankkia ulkomailla asuvien henkilöiden yhteystietoja.

Määrittäessään henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteeksi rekisterinpitäjän oikeutetun edun on sukuseura oikeuksien punninnassa saavuttanut huomattavasti painoarvoa aikeellaan toteuttaa informointivelvollisuuden kattavasti. Jos sukuseura ei kuitenkaan toteuta informointia suunnitellulla tavalla, on sen harkittava, onko elossa olevien henkilötietojen käsittely laillista oikeutetun edun perusteella. Vaihtoehtona on suostumuksen hankkiminen jokaiselta elossa olevalta rekisteröidyltä.

Siihen nähden informointivelvollisuuden kattava toteuttaminen huomattavasti helpommin toteutettava suojoitoimi.

Jos informointivelvollisuus jätetään suorittamatta muuten kuin harvojen yksittäisten henkilöiden osalta, joiden kohdalla se on osoittautunut mahdottomaksi, ja erityisesti jos sukuseura aikoo saattaa elossa olevien henkilötietoja laajasti yleisön tietoon (esimerkiksi sukukirjassa), on sukuseuran toteutettava sukututkimusrekisterissä tosiasiallisesti vaikuttavia suojoitoimia. Sellainen on elossa olevien henkilötietojen anonymisointi sukukirjan käsikirjoituksessa. Kyseeseen voi tulla lähinnä sellainen merkintä kuin lapsi + syntymävuosi, esimerkiksi ”lapsi s. 1963”.

Tietosuoja-asetuksen osoittamisvelvollisuus velvoittaa rekisterinpitäjän kirjaamaan jokaisen henkilön kohdalle ne toimenpiteet, joilla se on tiedottamisen toteuttanut tai pyrkinyt toteuttamaan sekä syyt, joiden vuoksi se oli mahdotonta tai sen katsottiin aiheuttavan kohtuutonta vaivaa. Myös toteutetut suojoitimet on kirjattava kunkin henkilön kohdalle sukututkimusrekisteriin.

Sukututkimusrekisteriin siis kirjataan tällaisen henkilön kohdalle huomautus siitä, ettei tiedottamisvelvollisuutta yrityksistä huolimatta ole voitu toteuttaa ja sen vuoksi sukukirjan käsikirjoituksessa henkilötiedot tulee suojakeinona anonymisoida.

7.3. Henkilötietojen käsittely tietoverkoissa

Yleinen tietosuoja-asetus sääntelee digitaalisissa tietoverkoissa tapahtuvaa henkilötietojen käsittelyä.

7.3.1. Kotisivut

Sukututkijan tai sukuseuran internet-kotisivulla tapahtuva henkilötietojen julkaiseminen on laillista rekisterinpitäjän oikeutetun edun perusteella, mutta jos kotisivulla aiotaan julkaista elossa olevien henkilötietoja, on siihen hankittava jokaiselta nimenomainen suostumus.

Henkilötietojen käsitteleminen tietoverkoissa on kokonaan automatisoitua tietojenkäsittelyä. Niissä tapahtuva elossa olevien henkilötietojen käsittely ilman asianomaisen suostumusta kiellettiin vuonna 2003 Euroopan unionin tuomioistuimen päätöksellä.

7.3.2. Sukupuupalvelut

Sukupuupalvelut ovat sukututkimuskäyttöön tarkoitettuja tietokantapohjaisia alihankintaperiaatteella toimivia verkkopalveluita, joita ylläpitää jokin kaupallinen tai siihen verrattava toimija. Sukupuupalvelut ovat tietoyhteiskunnan yhteisö- ja ajanvietepalveluita, joiden ensisijainen tarkoitus on tarjota alusta henkilötietojen käsittelylle. Valtaosa käsittelystä koskee kuolleita, mutta niissä käsitellään myös elossa olevien henkilötietoja.

Henkilötietojen käsittely sukupuupalvelussa on laillista rekisterinpitäjän oikeutetun edun perusteella, mutta jos sukupuupalvelussa aiotaan käsitellä myös elossa olevien henkilötietoja, on käsittely heidän osaltaan laillista jokaiselta henkilöltä saadulla nimenomaisella suostumuksella.

Suostumuksen on koskettava sekä elossa olevien henkilötietojen syöttämistä palveluun että niiden siirtämistä palvelun sisällä rekisterinpitäjältä eli käyttäjätilitä toiselle. Jälkimmäisessä tilanteessa vastaanottaja on tietosuoja-asetuksen mukaan aina velvollinen hankkimaan jokaiselta elossa olevalta kirjallisen suostumuksen henkilötietojen käsittelyyn, vaikka luovuttaja olisi sen jo oman sukututkimusrekisterinsä osalta tehnyt.

Tietosuoja-asetusta sovelletaan tietoverkoissa tapahtuvaan elossa olevien henkilötietojen käsittelyyn kaikkien rekisterinpitäjän velvollisuuksien ja rekisteröityjen oikeuksien osalta. Sukupuupalvelujen kohdalla tämä tarkoittaa myös sitä, että pyytäessään rekisteröidyltä suostumusta henkilötietojen siirtämiseen, sukututkijan on selostettava, miten rekisteröidyn henkilötietoja palvelussa käsitellään. Se edellyttää tarkkaa perehtymistä palvelun käyttöehtoihin.

Jos elossa olevilta ei pyydetä suostumusta henkilötietojen syöttämiseen sukupuupalveluun ja siirtämisen siellä, heidän henkilötietonsa on palvelussa anonymisoitava niin, ettei henkilöllisyyttä voida

suoraan tai epäsuorasta, esimerkiksi henkilön edesmenneiden vanhempien kautta tunnistaa. Anonymisoinnissa voidaan käyttää esimerkiksi merkintää N. N.

Sukututkija, joka harrastaa sukututkimusta yksityisen elämänpiirinsä puitteissa, ei sukupuupalveluissa tapahtuvan elossa olevien henkilötietojen käsittelyn osalta voi vedota kotitalouspoikkeukseen. Se määrittää tietosuoja-asetuksessa niin ahtaasti, ettei elossa olevien henkilötietojen syöttäminen ulkopuolisen tahon ylläpitämälle käsittelyalustalle täytä kotitalouspoikkeuksen ehtoja.

Tietosuoja-asetuksen säätämisen henkilötietojen suojaamisveloitteen vuoksi on vahvasti suositeltavaa, ettei elossa olevien henkilötietoja käsiteltäisi lainkaan kotisivuilla tai tietoyhteiskunnan yhteisö- ja ajanvietepalveluissa. Tämä koskee myös sosiaalisen median palveluita.

Mikäli sukupuupalveluissa kuitenkin halutaan käsitellä elossa olevien henkilötietoja, on suositeltavaa, että sukututkija kutsuu henkilöt itse merkitsemään omat tietonsa sukupuupalveluun.

7.3.3. Sosiaalisen median palvelut

Sosiaalisen median palveluita ei Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan katsota henkilötietojen käsittelyksi journalistisissa tarkoituksissa, koska niissä julkaistavien päivitysten yksinomainen tarkoitus ei ole tietojen, mielipiteiden ja ajatusten ilmaiseminen yleisölle, vaan kyse on ensisijaisesti yhteisö- ja ajanvietepalveluista.

Some-palveluissa on erityisen tärkeää muistaa, että myös valokuva, josta henkilö voidaan tunnistaa, on henkilötieto. Tietosuoja-asetus edellyttää, että some-alustoilla ja sukupuupalveluissa valokuvan julkaisemiseen on pyydyttävä sen kohteelta kirjallinen suostumus.

Yksi yleisen tietosuoja-asetuksen keskeisistä tavoitteista on lisätä henkilötietojen suojaamista tietoyhteiskunnan palveluja käytettäessä. Tässä kiinnitetään erityistä huomiota lasten ja nuorten henkilötietojen käsittelyyn. On suositeltavaa tarkkaan pohtia, onko lasten ja nuorten valokuvia syytä julkaista somessa ilman heiltä kysyttyä lupaa. Tätäkin tärkeämpää on huolehtia siitä, ettei somepäivityksissä julkaista arkaluonteisia tietoja lapsista.

Myös alaikäisellä on oikeus yksityisyyden ja henkilötietojen suojaan ja lapsen omaa näkemystä on tärkeää kuunnella. Vanhempainvastuunkantaja viime kädessä päättää lapsen yksityisyydestä somessa ja siksi lapsen läheisten kuten isovanhempien, kummien yms. on turvallisinta jättää lasten valokuvien jakaminen yksityisviesteihin.

Tietoyhteiskunnan palveluissa, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa ja sukupuupalveluissa, on 13-vuotta täyttäneeltä on pyydyttävä suostumus hänen henkilötietojensa käsittelyyn.

7.3.4. Digitoidut julkaisut

Kertaalleen julkaistun sananvapauden piirissä olevan aineiston kuten lehtien ja kirjojen uudelleen julkaiseminen digitaalisessa muodossa on laillista tietosuojalain mukaan joko kirjallisen tai akateemisen ilmaisun tarkoituksia varten. Mikäli digitoidut julkaisut sisältävät elossa olevien henkilötietoja, on vahvasti suositeltavaa, että rekisterinpitäjä suojaaa verkkosivut ja tietokannan käyttö- ja näyttörajoituksilla.

7.4. Henkilötietojen käsittely kirjallisen ilmaisun tarkoituksessa

Henkilötietojen käsittely on tietosuojalain mukaan laillista journalistisen, akateemisen, taiteellisen tai kirjallisen ilmaisun tarkoituksia varten. Tällä säännöksellä turvataan sananvapaus ja tiedonvälitys.

Sukututkimuskontekstissa kirjallisen ilmaisun tarkoituksilla viitataan muuan muassa erilaisiin ei-tieteellisiin historiajulkaisuihin. Kyseeseen voi tulla esimerkiksi kertomuksista koostuva sukukirja tai talo-, kylä-, yritys- tai paikallishistoria. Tällaisen julkaisun tausta-aineistona olevassa henkilörekisterissä tai käsikirjoituksessa tapahtuva henkilötietojen käsittely on laillista.

Tietosuojalaki säätää henkilötietojen suojan ja sananvapauden yhteensovittamiseksi myös poikkeuksia eräistä yleisen tietosuoja-asetuksen säännöksistä puheena olevissa tarkoituksissa.

Rekisterinpitäjän ei tarvitse määrittää käsittelylleen oikeusperustetta tietosasetuksen 6 artiklasta eikä rekisteröidyille ole tarpeen tiedottaa käsittelystä. Myöskään rekisteröidyn oikeuksia sekä tietojen minimoinnin periaatetta ja henkilötietojen säilyttämisen rajoittamista koskevia säännöksiä ei ole tarpeen soveltaa.

Kirjallisen ilmaisun tarkoituksessa tapahtuvassa henkilötietojen käsittelyssä on soveltuvin osin huomioitava muun muassa tietosuoja-asetuksen säännökset koskien käsittelyn kohtuullisuutta ja läpinäkyvyyttä, osoitusvelvollisuutta, rekisterinpitäjän vastuuta sekä sisäänrakennettua ja oletusarvoista tietosuojaa. Julkaisua kirjoitettaessa on syytä ottaa huomioon myös rikoslain kunnianloukkauspykälät.

Historiajulkaisun valmistuttua sen pohja-aineistona oleva henkilörekisteri tulee hävittää tai arkistoida esimerkiksi johonkin muistiorganisaatioon yleisen edun mukaisen arkistoinnin perusteella.

7.5. Henkilötietojen käsittely akateemisen ilmaisun tarkoituksessa

Henkilötietojen käsittely akateemisen ilmaisun tarkoituksia varten on tietosuojalain mukaan laillista. Sukututkimuskontekstissa kyseeseen tulee lähinnä suku- ja henkilöhistoriallisen tutkimuksen julkaiseminen tieteellisessä aikakauskirjassa.

Tässä tarkoituksessa tapahtuvaan käsittelyyn sovelletaan samoja tietosuoja-asetusta koskevia poikkeuksia kuin kirjallisen ilmaisun tarkoituksessa.

7.6. Henkilötietojen käsittely journalistisessä tarkoituksessa

Henkilötietojen käsittely journalistisessä tarkoituksessa on tietosuojalain mukaan laillista. Sukututkimuskontekstissa journalistiset tarkoitukset ovat tyypillisesti sukuseuran tai paikallisen sukututkimusyhdistyksen jäsenlehdessä julkaistavien artikkelien käsikirjoitukset.

Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä henkilötietojen käsittelyn journalistiseksi tarkoitukseksi on katsottu vain sellainen toiminta, jonka ainoana tarkoituksena on tietojen, mielipiteiden ja ajatusten ilmaiseminen yleisölle. Tapa tai alusta, jolla tietoja välitetään, ei vaikuta siihen, onko kyseessä journalistinen toiminta vai ei. Näin ollen esimerkiksi verkkojulkaisu tai digitaalinen näköisjulkaisu vertautuvat paperijulkaisuun.

Journalistisessa tarkoituksessa tapahtuvaan henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan samoja tietosuoja-asetusta koskevia poikkeuksia kuin akateemisen ja kirjallisen ilmaisun tarkoituksessa. Henkilötietojen käsittelyä koskevat poikkeukset koskevat kaikkia journalismia harjoittavia henkilöitä.

7.7. Henkilömatrikkelin julkaiseminen

Jonkin ammattikunnan tai muun yhteisön jäsenistä koostuvan henkilömatrikkelin julkaiseminen on laillista kirjallisen ilmaisun tarkoituksessa. Mikäli matrikkeli sisältää myös elossa olevia henkilötietoja, on heiltä pyydettävä kirjallinen suostumus henkilötietojen käsittelyyn.

Henkilömatrikkelin pohja-aineistossa ja käsikirjoituksessa tapahtuvan henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan elossa olevien osalta kaikkia tietosuoja-asetuksen säätämiä rekisterinpitäjän velvollisuuksia ja rekisteröityjen oikeuksia.

Henkilömatrikkelin valmistuttua sen pohja-aineistona oleva henkilörekisteri tulee hävittää tai arkistoida johonkin muistiorganisaatioon yleisen edun mukaisen arkistoinnin perusteella.

7.8. Genomitiedon käsittely sukututkimuksessa

Sukututkimuksessa käsitellään kolmenlaisia DNA-kartoitukseen liittyviä henkilötietoja:

1. **Genomin raakadata** on tilatun DNA-testin mukainen perusaineisto näytteenantajan genomista.
2. **Genomin analysointitiedot** ovat raakadatan pohjalta laadittuja yhteenvedonomaaisia tietoja genomista. Niihin kuuluu esimerkiksi Y-kromosomin tai mitokondrion haploryhmä.
3. **Tietokantaosumalla** (*match*) tarkoitetaan henkilöä, joka on teettänyt oman DNA-testinsä samassa testausyrityksessä (esimerkiksi Family Tree DNA) kuin näytteenantaja ja osoittautuu tiettyjen algoritmien mukaan näytteenantajan sukulaiseksi. Sukulaisuuden läheisyys ilmaistaan senttimorgan-yksiköllä.

Edellä mainituista tiedoista genomin analysointitiedot ja tietokantaosumat näkyvät kunkin näytteenantajan omalla asiakastilillä testausyrityksen tarjoamassa verkkopalvelussa. Genomin raakadatan näytteenantaja joutuu erikseen tilaamaan testausyritykseltä.

Sukututkimuksessa käsitellään DNA-kartoitukseen liittyviä henkilötietoja lähinnä seuraavissa tilanteissa:

1. Henkilö käsittelee omaa genomitietoaan geneettisen sukututkimuksen verkkopalvelussa omalla asiakastilillään. Oman genomitiedon käsittely on laillista ilman lähisukulaisilta tai muilta henkilöiltä pyydettyä suostumusta, koska genomitiedosta sellaisenaan ei voida suoraan tai epäsuoraan tunnistaa ketään toista henkilöä.
2. Käsittelijä käsittelee näytteenantajan genomitietoa tämä puolesta testausyrityksen verkkopalvelun asiakastilillä. Käsittely on laillista, kun käsittelijä on saanut siihen näytteenantajalta suostumuksen. Pääsääntöisesti suostumuksen antaminen tapahtuu suullisesti jo näytteenottotilanteessa, mutta se on syytä pyytää myös kirjallisena.
3. Käsittelijä käsittelee näytteenantajan genomitietoa siirtämällä sitä kolmannelle taholle, esimerkiksi johonkin analysointipalveluun verkossa, ja vastaanottamalla sieltä näytteenantajaa koskevaa terveystietoa. Käsittely on laillista, kun käsittelijä saa näytteenantajalta kirjallisen suostumuksen genomitiedon siirtämiseen, terveystietojen vastaanottamiseen ja käsittelyyn näytteenantajan puolesta. Näytteenantajan on syytä antaa nimenomainen suostumus erikseen jokaiseen siirtoon ja aina kirjallisena.
4. Yhteisön, esimerkiksi sukuseuran, nimeämä henkilötietojen käsittelijä käsittelee yhden tai useamman näytteenantajan genomitietoa näiden puolesta testausyrityksen verkkopalvelun asiakastilillä sekä kerää ja tallentaa eri henkilöiden genomitietoa yhteisön ylläpitämään henkilörekisteriin. Käsittely on laillista, kun yhteisö saa jokaiselta näytteenantajalta em. käsittelyyn kirjallisen suostumuksen.
5. Yhteisön nimeämä henkilötietojen käsittelijä siirtää yhden tai useamman näytteenantajan genomitietoa kolmannelle taholle, esimerkiksi johonkin analysointipalveluun verkossa ja vastaanottaa sieltä näytteenantajaa koskevaa terveystietoa. Käsittely on laillista, kun yhteisö saa näytteenantajalta suostumuksen genomitiedon siirtämiseen, terveystietojen vastaanottamiseen ja käsittelyyn näytteenantajan puolesta. Näytteenantajan on syytä antaa suostumus erikseen jokaiseen siirtoon ja aina kirjallisena. On kuitenkin suositeltavaa, ettei yhteisö lainkaan käsittele terveystietoja.
6. Testausyrityksen nimeämä verkkopalvelun yhteistyöryhmän vetäjä käsittelee ryhmässä sen jäsenten genomitietoa. Käsittely on laillista, koska näytteenantajat ovat ryhmään liittyessään antaneet verkkopalvelulle suostumuksen käsitellä heidän genomitietoaan ao. ryhmässä.

Yleistä tietosuojaa asetusta sovelletaan DNA-kartoituksen tuloksena syntyvään aineistoon kaikilta rekisterinpitäjän velvollisuuksien ja rekisteröityjen oikeuksien osalta.

8. Tiivistelmä

Yleisen tietosuoja-asetuksen säännökset on sukututkimuksessa otettava huomioon. Tästä on kaksi merkittävää poikkeusta: tietosuoja-asetusta ei sovelleta kuolleiden henkilötietojen käsittelyyn eikä sellaiseen käsittelyyn, jota henkilö tekee tiukasti yksinomaan yksityiselämänsä puitteissa (kotitalouspoikkeus).

Miten tietosuoja-asetusta sovelletaan omaan sukututkimukseen?

Sukututkijan on henkilötietoja käsitellessään vastattava itselleen seuraaviin kysymyksiin:

1. Missä ominaisuudessa käsitellään?
2. Käsitelläänkö elävien vai kuolleiden henkilötietoja?
3. Millaisissa olosuhteissa käsitellään?
4. Millä alustalla käsitellään?
5. Millaisia tietoja käsitellään?
6. Kenen kanssa käsitellään?
7. Mitä tarkoitusta varten käsitellään?

Henkilötieto ja käsittely

Henkilötieto on tieto, jolla elossa oleva henkilö voidaan suoraan tai epäsuorasti tunnistaa. Laillisesti saa käsitellä henkilötietoja, jotka ovat tarpeellisia siihen käyttötarkoitukseen, johon niitä kerätään. Sukututkimuksessa kyseeseen tulevat henkilöhistorialliset tiedot poislukien arkaluonteiset tiedot. Myös elossa olevan valokuva on henkilötieto.

Käsittelyä on kaikki sellainen toiminta, joka kohdistuu elossa olevien henkilötietoihin. Sukututkimuksessa sitä on muun muassa tietojen kerääminen erilaisista lähteistä sekä niiden tallentaminen sukututkimusrekisteriin, siellä muokkaaminen ja sieltä tulostaminen paperiseksi tai digitaalisesti tietokantaotteeksi tai luovuttaminen sukukirjan käsikirjoitukseen tai siirtäminen sukupuupalveluun.

Oikeusperuste

Henkilötietojen käsittely on laillista ainoastaan silloin, kun siihen löytyy oikeusperuste tietosuoja-asetuksen artiklasta 6. Sukututkijan keskeisin oikeusperuste on rekisterinpitäjän oikeutetun edun toteuttaminen. Oikeutettuja etuja ovat historiallinen tutkimus ja sivistykselliset perusoikeudet. Joissakin tilanteissa sukututkimus on laillista nimenomaisella suostumuksella tai kirjallisen ilmaisun tarkoituksessa.

Kotitalouspoikkeus

Kotitalouspoikkeuksen nojalla tehtävässä sukututkimuksessa elossa olevien henkilötietojen käsittely tapahtuu sananmukaisesti sukututkijan kotitalouden sisällä. Kotitalouspoikkeus ei siten salli elossa olevien henkilötietojen levittämisen minkäänlaisessa muodossa tai millään alustalla kotitalouden ulkopuolella.

Kun sukututkija syöttää elossa olevien tietoja sukupuupalveluun tai siirtää niitä palvelussa jonkun muun asiakastililtä omalleen, on jokaiselta ennen käsittelyä pyydettävä suostumus.

Sukututkijan on aina tarkkaan huolehdittava elossa olevien henkilötietojen tietoturvasta. Sukututkimusrekisteristä otettuja paperitulosteita ei saa viedä paperinkeräykseen ja käytöstä poistettavien tietokoneiden kiintolevyt on käsiteltävä niin, ettei niihin ole enää pääsyä.

Sukututkija

Silloin, kun sukututkija tavalla tai toisella saattaa elossa olevien henkilötietoja julkisuuteen (tai muuten rajoittamattoman henkilömäärän ulottuville), hän ei enää toimi kotitalouspoikkeuksen nojalla ja hänen on sovellettava sukututkimukseensa tietosuoja-asetuksen säännöksiä. Tällöin on esimerkiksi kyse sukukirjahankkeesta.

Sukututkijan tärkein velvollisuus on tiedottaa tutkimuskohteilleen siitä, että heidän henkilötietojaan käsitellään. Sukututkijan on laadittava tietosuojaseloste, jolla tiedottaminen hoituu helposti.

Tiedottamisen jälkeen jokainen rekisteröity voi päättää, käyttääkö hän itselleen kuuluvia oikeuksia rajoittaa käsittelyä. Jos tiedottamista ei toteuteta, on esimerkiksi sukukirjan käsikirjoituksessa elossa olevien henkilötiedot anonymisoitava.

Sukuseura

Sukuseuran toiminnassa tapahtuvaan henkilötietojen käsittelyyn on aina sovellettava tietosuoja-asetuksen säännöksiä. Sielläkin tärkeintä on tiedottaminen olipa käsittelyn tarkoituksena sukukirjahanke tai pelkästään sukua koskevan aineiston kerääminen. Sukuseuran on pyydettävä elossa olevilta suostumus ennen kuin käsittelee heidän henkilötietojaan sukupuupalvelussa.

Sukuseurassa on tiedottamiseen käytettävän tietosuojaselosteen lisäksi laadittava sisäiseen käyttöön seloste käsittelytoimista, joka on suunnitelma kaikesta henkilötietojen käsittelystä, jota sukuseurassa tehdään. Selosteessa on huomioitava sukututkimusrekisterin lisäksi myös jäsenrekisterin.

Sukuseura ja sukututkija eivät saa julkaista kotisivulla elossa olevien henkilötietoja ilman jokaiselta etukäteen pyydettyä kirjallista suostumusta.

Geneettinen sukututkimus

Kaikissa sellaisissa tilanteissa, joissa henkilö tai sukuseura käsittelee toisen henkilön genomien raakadataa tai siitä johdettuja analysointitietoja, on käsittelyn tapahduttava suostumuksen perusteella. Suostumus on annettava kirjallisesti.

Sosiaalinen media

Yleinen tietosuoja-asetus sääntelee tietoverkoissa tapahtuvaa elossa olevien henkilötietojen käsittelyä. Näin ollen myös sosiaalisen median palveluissa tapahtuvaan henkilötietojen käsittelyyn on etukäteen hankittava kirjallinen suostumus. Tämä koskee myös henkilön valokuvaa.

Kirjan kirjoittaminen

Elossa olevien henkilötietojen voidaan käsitellä esimerkiksi kertomuksista koostuvaa kirjaa tai talo-, kylä-, yritys- tai paikallishistoriaa kirjoitettaessa. Tällaisen julkaisun tausta-aineistona olevassa henkilörekisterissä tai käsikirjoituksessa tapahtuva henkilötietojen käsittely on laillista. Tietosuoja-asetus sääntää poikkeuksia eräistä yleisen tietosuoja-asetuksen säännöksistä.

Sukukirjan kohdalla tietosuoja-asetuksen säännökset on huomioitava jo siinä vaiheessa, kun aineistoa kerätään ja tallennetaan sukututkimusrekisteriin.

Liite 1. Tietosuojaselosteen malli sukututkijalle (kotitalouspoikkeus)

Tietosuojaseloste

EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 13 ja 14 artiklan mukainen tietosuojaseloste. Laadittu 8.10.2021.

Rekisterinpitäjä: Matti Meikäläinen, matti.meikalainen@meikalaiset.fi

Käsittelyn tarkoitus: Suku- ja henkilöhistoriaa koskevien tietojen kerääminen ja tallentaminen sukututkimusrekisteriin yksinomaan rekisterinpitäjän henkilökohtaisessa toiminnassa.

Käsittelyn oikeusperuste: Rekisterinpitäjän oikeutetun edun toteuttaminen (6 artikla 1f kohta) ja kotitalouspoikkeus (2 artikla 1c kohta).

Oikeutettu etu: Sivistykselliset perusoikeudet.

Tahot, joille tietoja luovutetaan: Elossa olevien henkilötietoja ei siirretä kotitalouden ulkopuolelle.

Käsiteltävät henkilötiedot: Suku- ja henkilöhistoriallisen tutkimuksen kannalta tarpeelliset henkilötiedot. Elossa olevien erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja, rikostuomioihin ja rikkomuksiin liittyviä henkilötietoja ja henkilötunnuksia ei käsitellä. Henkilötiedot on saatu osaksi rekisteröidyiltä itseltään, osaksi viranomaisen henkilörekistereistä (lähinnä väestötietojärjestelmästä ja evankelis-luterilaisen kirkon kirkonkirjoista) sekä arkistoista ja painetuista lähteistä.

Henkilötietojen säilytysaika: Henkilötietoja säilytetään niin kauan kuin rekisterinpitäjä ylläpitää sukututkimusrekisteriä. Sen päätyttyä sukututkimusrekisteri joko siirretään yleisen edun mukaisiin arkistointitarkoituksiin tai hävitetään.

Käsittelyn turvatoimet: Henkilötietoja käsitellään yksinomaan rekisterinpitäjän kotitalouden puitteissa. Rekisterinpitäjä varmistaa riittävän tietoturvan mm. suojaamalla tiedot luvattomalta ja lainvastaiselta käsittelyltä sekä vahingossa tapahtuvalta vahingoittumiselta ja häviämiseltä. Rekisterinpitäjä käyttää luotettavia tietojärjestelmien ja palvelinpalvelujen toimittajia, joilla on asianmukaiset suojaukset. Rekisterinpitäjä pitää tietojärjestelmänsä jatkuvasti ajantaisina ja tietoturvallisina sekä huolehtii varmuuskopioista. Rekisterinpitäjä ei käsittele henkilötietoja, jotka todennäköisesti aiheuttaisivat rekisteröidyn oikeuksien ja vapauksien kannalta korkean riskin.

Rekisteröidyn oikeudet: Tietosuoja-asetuksen kotitalouspoikkeuksen nojalla rekisterinpitäjä ei ole velvollinen toimittamaan rekisteröidylle jäljennöstä tätä koskevista henkilötiedoista eikä rajoittamaan tai lopettamaan käsittelyä rekisteröidyn pyynnöstä. Rekisterinpitäjä oikaisee virheelliset henkilötiedot. Rekisteröidyllä on oikeus tehdä tietosuoja-asetuksen tai muun lainsäädännön vastaisesta henkilötietojensa käsittelystä valitus tietosuojavaltuutetulle.

Liite 2. Tietosuojaselosteen malli sukututkijalle (sukupuupalvelu)

Tietosuojaseloste

EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 13 ja 14 artiklan mukainen tietosuojaseloste. Laadittu 8.10.2021.

Rekisterinpitäjä: Matti Meikäläinen, matti.meikalainen@meikalaiset.fi

Käsittelyn tarkoitus: Suku- ja henkilöhistoriaa koskevien tietojen kerääminen ja tallentaminen sukupuupalveluun.

Käsittelyn oikeusperuste: Suostumus (6 artikla 1a kohta).

Tahot, joille tietoja luovutetaan: Henkilötietoja siirretään alihankitaperiaatteella tietoverkoissa toimivalle sukupuupalvelulle [mainitaan sukupuupalvelun nimi].

Käsiteltävät henkilötiedot: Suku- ja henkilöhistoriallisen tutkimuksen kannalta tarpeelliset henkilötiedot. Elossa olevien erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja, rikostuomioihin ja rikkomuksiin liittyviä henkilötietoja ja henkilötunnuksia ei käsitellä. Henkilötiedot on saatu rekisteröidyiltä itseltään ja sukupuupalvelun muilta asiakastileiltä.

Henkilötietojen säilytysaika: Henkilötietoja säilytetään niin kauan kuin rekisterinpitäjällä on lisenssi sukupuupalvelussa. Sen päätyttyä sukututkimusrekisteri joko siirretään sukututkimustarkoituksessa johonkin toiseen järjestelmään tai hävitetään.

Käsittelyn turvatoimet: Rekisterinpitäjä varmistaa riittävän tietoturvan mm. suojaamalla tiedot luvattomalta ja lainvastaiselta käsittelyltä sekä vahingossa tapahtuvalta vahingoittumiselta ja häviämiseltä. Rekisterinpitäjä käyttää luotettavaa sukupuupalvelujen toimittajaa, joilla on asianmukaiset suojaukset. Rekisterinpitäjä pitää oman tietoasemansa ohjelmistot jatkuvasti ajantaisina ja tietoturvaisina sekä huolehtii varmuuskopioista. Rekisterinpitäjä ei käsittele henkilötietoja, jotka todennäköisesti aiheuttaisivat rekisteröidyn oikeuksien ja vapauksien kannalta korkean riskin.

Rekisteröidyn oikeudet:

- Oikeus saada tieto omien henkilötietojensa käsittelystä.
- Oikeus pyytää pääsy omiin henkilötietoihinsa.
- Oikeus pyytää oman henkilötietonsa oikaisemista tai poistamista.
- Oikeus pyytää käsittelyn rajoittamista.
- Oikeus vastustaa käsittelyä.
- Oikeus peruuttaa antamansa suostumus.
- Oikeus siirtää tiedot toiseen järjestelmään.
- Oikeus tehdä käsittelystä valitus tietosuojavaltuutetulle.

Liite 3. Tietosuojaselosteen malli sukututkijalle (sukukirja)

Tietosuojaseloste

EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 13 ja 14 artiklan mukainen tietosuojaseloste. Laadittu 8.10.2021.

Rekisterinpitäjä: Matti Meikäläinen, matti.meikalainen@meikalaiset.fi

Käsittelyn tarkoitus:

- Suku- ja henkilöhistoriaa koskevien tietojen kerääminen ja tallentaminen sukututkimusrekisteriin.
- Meikäläisen suvun sukukirjan julkaiseminen.

Käsittelyn oikeusperuste: Rekisterinpitäjän oikeutetun edun toteuttaminen (6 artikla 1f kohta).

Oikeutettu etu:

- Sukututkimusrekisteri: Historiallinen tutkimus ja sivistykselliset perusoikeudet.
- Sukukirjan julkaiseminen: Sananvapauden käyttäminen.

Tahot, joille tietoja luovutetaan: Henkilötietoja siirretään sukukirjan käsikirjoituksen pohja-aineistoksi. Henkilötietoja ei siirretä kolmanteen maahan.

Käsiteltävät henkilötiedot: Suku- ja henkilöhistoriallisen tutkimuksen kannalta tarpeelliset henkilötiedot. Elossa olevien erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja, rikostuomioihin ja rikkomuksiin liittyviä henkilötietoja ja henkilötunnuksia ei käsitellä. Henkilötiedot on saatu osaksi rekisteröidyiltä itseltään, osaksi viranomaisen henkilörekistereistä (lähinnä väestötietojärjestelmästä ja evankelis-luterilaisen kirkon kirkonkirjoista) sekä arkistoista ja painetuista lähteistä.

Henkilötietojen säilytysaika: Henkilötietoja säilytetään niin kauan kuin rekisterinpitäjä ylläpitää sukututkimusrekisteriä. Sen päätyttyä sukututkimusrekisteri joko siirretään yleisen edun mukaisiin arkistointitarkoituksiin tai hävitetään.

Käsittelyn turvatoimet: Rekisterinpitäjä varmistaa riittävän tietoturvan mm. suojaamalla tiedot luvattomalta ja lainvastaiselta käsittelyltä sekä vahingossa tapahtuvalta vahingoittumiselta ja häviämiseltä. Rekisterinpitäjä käyttää luotettavia tietojärjestelmien ja palvelinpalvelujen toimittajia, joilla on asianmukaiset suojaukset. Rekisterinpitäjä pitää tietojärjestelmänsä jatkuvasti ajantaisina ja tietoturvallisina sekä huolehtii varmuuskopioista. Rekisterinpitäjä ei käsittele henkilötietoja, jotka todennäköisesti aiheuttaisivat rekisteröidyn oikeuksien ja vapauksien kannalta korkean riskin.

Rekisteröidyn oikeudet:

- Oikeus saada tieto omien henkilötietojensa käsittelystä.
- Oikeus pyytää pääsy omiin henkilötietoihinsa.
- Oikeus pyytää oman henkilötietonsa oikaisemista tai poistamista.
- Oikeus pyytää käsittelyn rajoittamista.
- Oikeus vastustaa käsittelyä.
- Oikeus siirtää tiedot toiseen järjestelmään.
- Oikeus tehdä käsittelystä valitus tietosuojavaltuutetulle.

Liite 4. Tietosuojaselosteen malli sukuseuralle

Tietosuojaseloste

EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 13 ja 14 artiklan mukainen tietosuojaseloste. Laadittu 8.10.2021.

Rekisterinpitäjä

Meikäläisen sukuseura ry

Henkilötietojen käsittelijä

- Sukututkimusrekisteri: Matti Meikäläinen, matti.meikalainen@meikalaiset.fi
- Jäsenrekisteri: Maija Meikäläinen, majja.meikalainen@meikalaiset.fi

Käsittelyn tarkoitus

- Meikäläisen sukua koskevien suku- ja henkilöhistoriallisten tietojen kerääminen ja tallentaminen sukututkimusrekisteriin.
- Meikäläisen suvun sukukirjan julkaiseminen.
- Jäsenrekisterin ylläpitäminen.

Käsittelyn oikeusperuste

- Sukututkimusrekisteri ja sukukirja: Rekisterinpitäjän oikeutetun edun toteuttaminen (6 artikla 1f kohta).
- Jäsenrekisteri: Rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattaminen (6 artikla 1c kohta).

Oikeutettu etu

- Sukututkimusrekisteri: Historiallinen tutkimus ja sivistykselliset perusoikeudet.
- Sukukirjan julkaiseminen: Sananvapauden käyttäminen.

Tahot, joille tietoja luovutetaan

- Sukututkimusrekisteri: Henkilötietoja siirretään sukukirjan käsikirjoituksen pohja-aineistoksi. Henkilötietoja ei siirretä kolmanteen maahan.
- Jäsenrekisteri: Elossa olevien rekisteröityjen yhteystietoja käsitellään ainoastaan jäsenmaksun kantamiseksi ja sukuseuran viestintätarkoituksissa.

Käsiteltävät henkilötiedot

- Sukututkimusrekisteri: Suku- ja henkilöhistoriallisen tutkimuksen kannalta tarpeelliset henkilötiedot. Elossa olevien erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja, rikostuomioihin ja rikkomuksiin liittyviä henkilötietoja ja henkilötunnuksia ei käsitellä. Henkilötiedot on saatu osaksi rekisteröidyltä itseltään, osaksi viranomaisen henkilörekistereistä (lähinnä väestötietojärjestelmästä ja evankelis-luterilaisen kirkon kirkonkirjoista) sekä arkistoista ja painetuista lähteistä.
- Jäsenrekisteri: Yhdistyslain säätämät henkilötiedot (jäsenen täydellinen nimi ja kotipaikka, ulkomaalaisen osalta kansalaisuus). Tiedot on saatu rekisteröidyltä itseltään.

Henkilötietojen säilytysaika

- Sukututkimusrekisteri: Henkilötietoja säilytetään niin kauan kuin rekisterinpitäjä ylläpitää sukututkimusrekisteriä. Sen päätyttyä sukututkimusrekisteri joko siirretään yleisen edun mukaisesti arkistointitarkoituksiin tai hävitetään.
- Jäsenrekisteri: Henkilötietoja säilytetään niin kauan kuin henkilö on yhdistyksen jäsen ja poistetaan mahdollisimman pian jäsenyyden päätyttyä.

Käsittelyn turvatoimet

Rekisterinpitäjä varmistaa riittävän tietoturvan mm. suojaamalla tiedot luvattomalta ja lainvastaiselta käsittelyltä sekä vahingossa tapahtuvalta vahingoittumiselta ja häviämiseltä. Rekisterinpitäjä käyttää luotettavia tietojärjestelmien ja palvelinpalvelujen toimittajia, joilla on asianmukaiset suojaukset. Rekisterinpitäjä pitää tietojärjestelmänsä jatkuvasti ajantaisina ja tietoturvasuosina sekä huolehtii varmuuskopioista. Rekisterinpitäjä ei käsittele henkilötietoja, jotka todennäköisesti aiheuttaisivat rekisteröidyn oikeuksien ja vapauksien kannalta korkean riskin.

Rekisteröidyn oikeudet

- Oikeus saada tieto omien henkilötietojensa käsittelystä.
- Oikeus pyytää pääsy omiin henkilötietoihinsa.
- Oikeus pyytää oman henkilötietonsa oikaisemista tai poistamista.
- Oikeus pyytää käsittelyn rajoittamista.
- Oikeus vastustaa käsittelyä.
- Oikeus siirtää tiedot toiseen järjestelmään.
- Oikeus tehdä käsittelystä valitus tietosuojavaltuutetulle.